№ 5 ԿԻՐԱԿԻ, 10 ՅՈՒՆՎԱՐԻ

1910

ԵՐԵՍՈՒՆՈՒԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԿԻՐԱԿԻ, 10 ՅՈՒՆՎԱՐԻ № 5

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տպարանի տելեֆօն № 228

ԲԱՑՎԱԾ Է ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՄՇԱԿ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

ՆԵՐԿԱՅ 1910 ԹՈՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(38-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, 11 ամսվանը նոյնպէս 10 ր., 10 ամսվանը՝ 9 ր., 9 ամսվանը՝ 8 ր., 8 ամսվանը՝ 7 ր., 7 և 6 ամսվանը՝ 6 ր., 5 ամսվանը՝ 5 ր., 4 ամսվանը՝ 4 ր., 3 ամսվանը՝ 3 ր., 1 ամսվանը՝ 80 կ. և 20 կ. պօստի ծախք։

Ամերիկայի բաժանորդները պիտի վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրօպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի. Թիւրքիայի բաժանորդները՝ 120 ղրուշ։

Հասցէները փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաև հին հասցէն և միենոյն ժամանակ 40 կ. նամականիշ։

Ի նկատի ունենալով, որ ուշ բաժանորդագրվելու պատճառով առեղծվում են մի շարք տեխնիքական անյարմարութիւններ, որոնք զրկում են խմբագրութեանը հնարաւորութիւնից յունվարի 1-ից կանոնաւորապէս թերթն ուղարկել բաժանորդներին, ուստի խնդրվում է բաժանորդ գրվել ցանկացողներին վաղօրօք դիմել՝ գրելով հասցէները պարզ և ճշգրիտ։ Հին բաժանորդներից խնդրվում է կպցնել փոխադր. բլանկի վրա նախկին տպագրված հասցէն իր վրա ունեցած համարով։

Մեր հասցէն. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ». Արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Հայոց Դրամատիքական Ընկերութեան Վարչութիւնը

Խնդրում է Ընկերութեան անդամներին ներկայ լինել ԱՐՏԱԿԱՐԳ ԺՈՂՈՎԻՆ խորհրդակցելու հայ թատրոնի պաղագայ վիճակի մասին։

Ժողովը կը կայանայ կիրակի, յունվարի 10-ին, առաւօտեան ժամը 11½-ին, Արտիստական թատրոնի դահլիճում։

(շ. կ.) (առ.) 14. 2—2

Կովկասի Հայոց Բարեգործական Ընկ. Խորհուրդը

Խնդրում է պ.պ. անդամներին ներկայ լինել Ընկերութեան ԵՐԿՐՈՐԴ ԱՆԳԱՄ նշանակված

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ

շարունակութեան, որը նշանակված է կիրակի, ամսիս 10-ին, երեկոյեան ժամը 7-ին Ընկ. դահլիճում, Աբաս-Աբադեան հրապ. ս. տ. (Абасъ-Абадская площ. с. д. № 7).

Զբաղմունքի առարկաներն են՝
1) Ընկերութեան ճիւղերի 1910 թ. նախահաշիւների քննութիւնը և հաստատումը։
2) Զեկուցումն Ա. Պօղոսեանի նուիրաբերած գումարի մասին։
3) Առաջարկութիւն Ա. Պօղոսեանին ընտրելու Ընկ. պատուաւոր անդամ։

(առ.) 18. 1—1

ՊԱՀՊԱՆԵՑԷՔ ՁԵԶ ԽԱԲԵԲԱՅՈՒԹԻՒՆԻՑ

Ինչո՞ւ վճարել 10 հատի համար 5 կ., երբ կարելի է այդ գնով կրկնակի քանակութեամբ ունենալ լաւագոյն պապիրօսներ

„ДРУЖБА“ и „ТОВАРИЩЪ“

20 ՀԱՏԸ 5 ԿՈՊ.

Գերազանց յատկութեան գեղեցիկ ապացոյց ծառայում է այն հանգամանքը, որ նրանց արդէն սկսել են կեղծել. ուստի գնելիս զգոյշ եղէք և առանձին ուշադրութիւն դարձրէք ֆաբրիկային մարկայի և ֆիրմայի վրա։

Ն. Ի. ԲՕՁԱՐՋԵԱՆՑ ԵՒ ՈՐԴԻՔ

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

(կ. հ.) (առ.) 19. 5—1

Թիֆլիսի Ժողովարան

Աւագների խորհուրդը յայտնում է ի տեղեկութիւն պ. պ. անդամների, որ, համաձայն Ժողովարանի կանոնադրութեան § 25-ի, շաբաթ, յունվարի 15-ին, տեղի կունենայ

Տարեկան ընդհ. ժողով

Զբաղմունքի առարկաներն են։—1) 1909 թ. հաշւի քննութիւնը՝ վերստուգիչ յանձնաժողովի եզրակացութեան հետ միասին, 2) 1910 թ. նախահաշւի հաստատումը, 3) Աւագների և կանդիդատների ընտրութիւն 1910 թ. համար, 4) Վերստուգիչ յանձնաժողովի անդամների և նրանց կանդիդատների ընտրութիւն 1910 թ. համար։

Ընդհ. ժողովի սկիզբը երեկ. ժ. 9-ին։

(3, 10, 15) (առ.) 3. 3—2

ՀԱՅՈՑ ԹԱՏՐՈՆ

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿ. ԹԱՏՐՈՆՈՒՄ

Երկուշաբթի, յունվարի 11-ին

Հայ Դերասանական Ընկերակցութիւնը

✦ Ի. Ալիխանեանի բենեֆիսին ✦

կը ներկայացնէ

ՑԱՐ ՖԷՕԴՈՐ

Ողբերգ. 5 գործ. հեղ. Ա. Կ. Տօլստօյի, թարգմ. Ղորղանեանի.

Մասնակցում է ամբողջ խումբը։

Տեղերի գինը բարձրացված է։

Սկիզբն ուղիղ ժամը 8-ին։

Րէժիսսեօր՝ տ. ՄԱՅՍՈՒՐԵԱՆ

Յաջորդ երկուշաբթի, յունվարի 18-ին, Ա. Յարութիւնեանի բենեֆիսին կը ներկայացվի «Թագաւոր»—Իւշկեվիչի։

(առ.) (առ.) 12. 2—2

ԲԺՇԿԱՊԵՏ

Ն. Ս. ՕՐԻՄԲՕՎՍԿԻ

Կոկորդի, քթի և ականջի հիւանդութիւններ։

Ընդունելութիւնը ամեն օր՝ երեկ. ժամը 4—7-ը։ Պետրոս Մեծի փողոց, № 26, գեներալ-նահանգապետի դիւանատան դիմաց։

(ե. հ. կ.) (առ.) 1217. 11—5

ԲԺԻՇԿ

Գ. Յ. ՄԵԼՔՈՆԵԱՆ

Ներքին եւ վիրաբուժական (խիրուրգ.) հիւանդութիւններ.

Ընդունելութիւնը (առաւօտեան ժ. 11—1. (երեկոյեան ժ. 5—7.

Երևանեան հրապարակ—Պուշկինսկ. փ., № 1.

(ե. հ. կ.) (առ.) 1045. 100—45

Թիֆլիսի Ժողովարան

Այսօր, կիրակի, յունվարի 10-ին

տեղի կունենայ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Սինեմատօգրաֆ Գինէզլէնի

Հիւրերը անդամների առաջարկութեամբ՝ մուտքի համար վճարում են 50 կոպէկ։

Սինեմատօգրաֆի սկիզբը երեկ. ժ. 9-ին։

(առ) 16. 1—1

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԻ ԿԱՐԻՔՆԵՐԸ

II

— Ի՞նչ է պակաս մեր թատրոնական գործին, — հարցրինք մենք անցեալ անգամ։

— Կազմակերպչական գործունէութիւն և նիւթական ապահովութիւն,— պատասխանում ենք մենք։

Այն հանգամանքը, որ մենք ունենք դրամատիքական ընկերութիւն, անշուշտ, որոշ դիւրութիւն է ընծայում մշակելու կազմակերպչական գործունէութեան ծրագիրներ և նրանց իրականացնելու կեանքի մէջ։

Մի բան այժմ պարզ է, որ հայ թատրոնական գործի մէջ անհրաժեշտ են բարւոքումներ և բարեփոխութիւններ։

Եթէ մենք կը շարունակենք տալ ներկայացումներ այն եղանակով, որ մինչև այժմ ունեցել ենք, հազիւ թէ կարողանանք վերացնել այն սառնութիւնը, որ տիրում է Թիֆլիսի հայ կենտրօնական ներկայացումների շուրջը։

Նախ և առաջ՝ այդ ներկայացումները պէտք է կրեն որոշ ծրագրի, որոշ սիստեմի, որոշ նախամտածված և մշակված մի ձեռնարկութեան կնիք իրանց վրա և ազատ լինեն պատահականութեան բնաւորութիւնից, որ յատուկ էր նրանց վերջին տարիներում։

Թէ դերասանական կազմի որակը, թէ պիէսների ընտրութիւնն ու դասաւորութիւնը, թէ ներկայացումների կատարելագործութիւնը և յաջորդականութիւնը կարևոր տարրեր են այն ամբողջացված կազմակերպչական գործունէութեան համար, որ միայն և միայն իրական հաստատ ապացոյցներով կարող է շահել վստահութիւն դէպի հայ թատրոնը, դէպի հայ բեմի բարգաւաճման գործը։

Եթէ իբրև օրինակ վերցնենք փոքր ի շատէ աչքի ընկնող թատրոններից, մենք կը տեսնենք, որ նրանցից իւրաքանչիւրը աշխատում է որոշ դէմք, որոշ ֆիզիօնոմիա ունենալ և մի մշակված ծրագիր իրագործել։ Եւ հասկալի է, որ հասարակութիւնն էլ գիտէ, թէ նա ինչ սպասելիքներ ունի իր թատրոնից և ինչ կրթական կամ գեղարձական նիւթ պէտք է քաղի իր բեմից։ Մենք խօսում ենք, անկասկած, ոչ մանրամասնութիւնների մասին, այլ ընդհանուր առմամբ։

Թատրոնական գործի գլուխ կանգնած հաստատութիւնը կամ կազմակերպութիւնը պէտք է կարողանայ վաստակել հեղինակութիւն, պէտք է գրաւի վստահութեան քուէ դէպի իր գործը։

Ղեկավարող մարմինը, անշուշտ, կանգնած է մեծ պարտաւորութիւնների առաջ, որոնք պահանջում են թէ աշխատանք և ազատ ժամանակ և թէ առանձին սէր դէպի գործը։

Մենք գիտենք, թէ ինչպիսի խոշոր և վճռական դեր են կատարում այդպիսի գործերում այնպիսի անձեր, ինչպէս էր իր թատրոնի վերաբերութեամբ հանգուցեալ Ի. Փիթոյեանը։ Նա տալիս էր թատրոնին իր ազատ ժամանակն էլ, իր աշխատանքն էլ, իր գումարներն էլ։

Մենք այլ ևս չենք խօսում այնպիսի անձնաւորների մասին, ինչպէս է Մոսկվայի «Գեղարուեստական թատրոնի» սաեղծող Ստանիսլավսկին, որը նուիրվել է թատրոնին իր ամբողջ էութեամբ, իր աշխատանքով և իր առատ միջոցներով։

Անշուշտ՝ սպասել, որ հայ թատրոնական գործի մէջ էլ կերևան այդպիսի անձնաւորութիւններ, որոնք միանգամից կը շտկապեն բոլոր յատկութիւնները, անկարելի է, գոնէ ներկայումս։ Բայց հոգ տանենք, որ միացեալ ույժերով իրագործենք գոնէ այն փոքրը, ինչ որ տարրական կարիքն է հայ թատրոնի։

Յուսալ, որ դրամատիքական ընկերութեան վարչութեան անդամները անպատճառ կիրագործեն այն բոլոր ցանկութիւնները, որոնք յայտնվում են մամուլի մէջ և ընդհանուր ժողովներում, դժուար է։ Քիչ մարդիկ կան, որոնք այնքան ազատ ժամանակ ունենային, որ ամբողջապէս նուիրվէին թատրոնական գործի ընդարձակ և խելացի կազմակերպութեան։ Եւ անտարակոյս, անհրաժեշտ է, որ միջոցներ լինէին հրաւիրելու հեղինակաւոր անձնաւորութիւնների, որոնք ոչ թէ պատահական, այլ մշտական գործունէութեամբ կապված լինէին թատրոնի հետ։

Միենոյն ժամանակ անհրաժեշտութիւն է զգացվում, որ Թիֆլիսի կենտրօնական թատրոնի գործունէութիւնը կապված լինէր թէ քաղաքի միւս հայկական բեմերի հետ և թէ մի որոշ ատրիճան գաւառական թատրոնական գործի հետ։ Դա կարևոր մի խնդիր է, կարօտ յատուկ քննութեան։

Եզրափակելով մեր խորհրդածութիւնները՝ ընդգծում ենք, որ հայ թատրոնական գործը պահանջում է կազմակերպչական գործունէութեան բարւոքում և միենոյն ժամանակ նիւթական ապահովութիւն, որպէսզի նա կարողանայ թէ դերասանական ույժերի գրաւման, թէ ներկայացումների կազմութեան և թէ ղեկավարական գործի ուժեղացման համար անհրաժեշտ ծախքերը հոգալ բաւարար կերպով։

Հայ բեմի զարգացման կարևորութիւնը պահանջում է հասարակութեան կողմից աւելի ուշադիր վերաբերմունք, քան նա ցոյց է տալիս ներկայումս։

Ա. Քալանթար

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Պետերբուրգ, 8 յունվարի

Երկրագործութեան գլխաւոր վարչութիւնը մինիստրների խորհրդի հաւանութեանն է առաջարկում գինու վերաբերեալ օրինագիծը։ (Հ. Գ.)

Նիւ-Եօրկ, 8 յունվարի

Պէկինից ստացված տեղեկութիւնների համեմատ, Ճապօնիան ոչ պաշտօնապէս ծանուցեց չինական կառավարութեանը, որ նա դիտաւորութիւն ունի Ռուսաստանի հետ միասին մերժել ամերիկական առաջարկութիւնը և որ Չինաստանը պատասխանատու է այդ առաջարկութեան համար, որը թշնամական ակտ է Ճապօնիայի վերաբերմամբ։ (Հ. Գ.)

Բելգրադ, 8 յունվարի

«Դնէվնի-Լիստ» լրագրի տեղեկութիւնների համեմատ, արքայորդի Ալէքսանդրը կիրակի ուղևորվում է մինչև երեքշաբթի Սօֆիա՝ մասնաւոր այցելութիւն գործելու համար բուլղարական թագաւորին։ (Հ. Գ.)

Լօնդօն, 8 յունվարի

Գիշերվայ ժամը 1-ին ընտրված են 133 ունիօնիստներ, 137 ազատամիտներ, 29 բանւորական կուսակցութիւնից, 53 նացիօնալիստներ։ Ունիօնիստները վաստակեցին 72, ազատամիտները 9, բանւորական կուսակցութիւնը 1 տեղ։ (Հ. Գ.)

Լօնդօն, 8 յունվարի

Մէրտօնեան ածխահանքերում Սիխէնի մօտ, Դուրխամ կոմսութեան մէջ, մի քանի հարիւր գործադուլաւորներ աշխատում էին իրանց ձեռքը գցել ածուխի պահեստը և քարեր էին արձակում նրանց յետ մղող 60 ոստիկանների վրա։ Ոստիկանները կրակեցին և վիրաւորեցին 6 գործադուլաւորների։ Գործադուլաւորները շարունակում էին քարեր արձակել ոստիկանութեան վրա, վիրաւորելով շատերին։ (Հ. Գ.)

ՖԷԼԻԷՏՕՆ

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ՀՈՍՀՈՍՆԵՐԸ

Շատերը ինձ հարց են տուել, ասելով թէ՝ Թիւրքահայ հոսհոսը գոնէ ֆէս ունի գլխին, իսկ ինչպէս ճանաչենք ռուսահայ հոսհոսին։

Ես մի քանի բնորոշ գծեր եմ տուել, բայց ինքս էլ տեսել եմ, որ նշանները շատ էլ ճիշդ չեն. և ահա մի ամսից ի վեր սկսել եմ ռուսահայ հոսհոսներին ուսումնասիրել։

Այժմ այլևս սխալվել չեմ կարող։

Ահա ռուսահայ հոսհոսի դիմագծերը.

Եթէ մի տեղ վաթսուն տղամարդ կայ և ոչ մի հատ կին, և մէկը տեղից վեր կը կենայ ու բարձր ձայնով կասի՝

— Տիկնայք և պարոնայք...

Իմացէք, որ խօսողը ռուսահայ հոսհոս է։

Եթէ դուք խօսում էք, թէ ուզում էք մի փոքրիկ տուն շինել և 10—20 ծառ տնկել, իսկ ձեր խօսակիցը ասէ՝

— Տունը պէտք է լինի զուտ հայկական ճարտարապետութեամբ, սքանչելի պարտէզով, որի մէջ ջրի շատրուանը պէտք է գցի...

Իմացէք, որ ռուսահայ հոսհոսի հետ գործ ունէք։

Եթէ դուք ձեր մէջ մըմըռալով երգում էք և յանկարծ ձեր կողքին լսում էք նոյն երգը բարձրաձայն և յատուկ շեշտով, իմացէք որ երգողը ռուսահայ հոսհոս է։

Եթէ դուք մատիտով թղթի վրա խըզմըզում էք, և մէկը այդ տեսնելով ասէ՝

— Եղբայր, դուք տաղանդ էք, շարունակեցէք կատարելագործվել...

Իմացէք, որ ասողը ռուսահայ հոսհոս է՝ եթէ նոյնիսկ գլխին ոչ մի ֆէս չունի։

Եթէ դուք խօսում էք ձեր քահանայի մասին և դիմացդ կանգնածը խօսքը կաթողիկոսին անէ՝

Համոզված եղէք, որ ձեր զրուցընկերը հոսհոս է։

Եթէ ձեր երեխան գրաւիչ դէմք ունի, իսկ տեսնողը ասում է՝

— Հրաշագեղ մանուկ ունէք դուք...

Վստահ եղէք, որ ասողը ռուսահայ հոսհոս է։

Եթէ պիէս ընտրելու ժամանակ մէկն ասաց՝

— Ներկայացնենք՝ «Համլէտ», «Բրուտ», «Օթելլօ», «Անաթեմա», «Կամելիազարդ տիկին»...

Իմացէք որ ասողը հոսհոս է։

Եթէ նախահաշիւ կազմելու ժամանակ ձեր բիւջէից բաց է մնում 2—3000 ր. և կարգադրողներից մէկը ասաց՝

— Ոչինչ, դա չնչին բան է, մի կերպ կը լրացնենք...

Նախէն պինդ բռնիր. այդ ասողը հոսհոս է։

Եթէ տեսնես, որ մէկը ցեխոտ կօշիկներով մաքուր կրկնակօշիկ է հագնում՝

Իմացիր որ նա հոսհոս է։

Եթէ մի պարոն խօսքի մէջ շուտ-շուտ ազգ ու հայրենիք է գործածում, անկասկած նա հոսհոս է։

Եթէ ժողովարարութեան ժամանակ տեսնես տասն րուբլու կողքին՝ խոշոր տառերով գրած՝ քսան կոպէկ, իմացիր որ բարեբարը հոսհոս է։

Եթէ մէկը նկուղում պառկելով խօսում է այդտեղի հրաշալի օդի մասին, մինչդեռ դեռ ես պէտք է կասկածես, որ դիմացինդ հոսհոս է։

Սրանք արտաքին նշաններն են. կան և ընդհանուր նշաններ. ամեն մի ալէքսանդրօպօլցի, կարսեցի, ախալցխացի, ախալքալաքցի հոսոս է և... ռուսահայ հոսհոս, որ եկել է կոմս Պասկեվիչի ժամանակ Անդրկովկաս և, բռնելով մեր երկրի լեռնային մասը, քամի է ծծում և քամի արտաշնչում։

Դա դեռ ևս ոչինչ, եթէ նա չը վարակէր ուրիշներին՝ դաշտերում ապրող միւս հայերին։

Բայց դժբաղդութիւնը նրանումն է, որ այդ վարակումը տեղի է ունեցել այնքան մեծ չափերով, որ այսօր դժուար թէ մեկնից ով է հոսհոսը և ով ոչ։

Ս.

Լոնդոն, 8 յունվարի

Այսօրվայ ընտրութիւնները նոյնքան նպաստաւոր են ունիոնիստներին, ինչպէս և երէկվանը։ Շոտլանդիան տուեց ունիոնիստներին էլի մի անակնկալ յաղթութիւն։ Ազատամիտների կանդիդատ Գիզէն Էսսէկսի կոմսութեան մէջ պարտութիւն կրելուց յետոյ ստիպվեց տուն դառնալ ոստիկանութեան պաշտպանութեան ներքոյ։ Ունիոնիստների յաղթութիւնը վերագրում են գիւղական ընտրողների և գիւղատնտեսների անձնուիրութեան պահպանողական սկզբունքներին և ընդդիմադրութեանը՝ սօցիալիստներին։ Մինչև երեկոյեան ժամը 5-ը ընտրվեցին 181 ունիոնիստներ, 149 ազատամիտներ, 31 բանւորական կուսակցութիւնից, 58 նացիօնալիստներ։ Ունիօնիստները շահեցին 81 տեղ, մինիստրական կուսակցութիւնը 10 տեղ։ Եթէ ունիօնիստները շահեն էլի 14 տեղ, ազատամիտները կախված կը լինեն իրլանդացիներից։

Լօնդօնի համալսարանը ընտրեց Ֆիլիպ Մագնուսին, ունիօնիստ, որ ստացաւ 700 ձայն աւելի ազատամիտներից։ (Հ. Գ.)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Սերաբի նահանգապետը զեկուցեց զինւորական մինիստրին, որ Եփրեմին օգնութեան են գնացել Ահար 850 ֆէդայիներ և արտիլերիա։ Եփրեմից առ այժմ ոչինչ տեղեկութիւններ չը կան։ («Б.»)

Թեհրան, 8 յունվարի

Ռահիմ-խանը բանակցութիւններ սկսեց Եփրեմի անձնատուր լինելու մասին։ (Հ. Գ.)

Պարսկաստանի հիւսիսում արդէն 10 օր է բուք ու բորան է կանգնած։ Երթևեկութիւնն ընդհատված է Էնզելի-Թեհրանեան խճուղու վրա։ Ճանապարհի վրա մնացել են շատ ճանապարհորդներ և կարաւաններ ապրանքներով։ Ռուսաց պօստը, որը հինգշաբթի պէտք է Թեհրան լինէր, դեռ չէ դուրս եկել Ռաշտից։ Ձիւնը մաքրելու համար Մէնջիլի և Ղազվինի միջև աշխատում են շատ ռուս զինւորներ։ («Б.»)

ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ

Չրաղանի այրված պալատը, ուր գտնվում էր Թիւրքաց պարլամենտը, 1857 թւին կառուցել է հայ ճարտարապետ Պալեան ամբողջապէս մարմարից՝ ռընէսանսի ոճով։ Նրա անգին դահլիճներն աչքի էին ընկնում իրանց ճաշակով և գեղեցկութեամբ։ Նա ամենագեղեցիկ շինութիւնն էր համարվում Կ. Պօլսում։ Նրա մէջ ամբողջ 28 տարի բանտարկված էր սուլթան Մուրադ V-ը։ Այժմեան սուլթան Մուհամմէդը պալատը տուեց պարլամենտին։

Մակեդօնական հարցը սաստիկ սուր կերպարանք է ընդունել։ Թիւրք-բուլգարական յարաբերութիւնների մէջ սկսում է կրիտիկական րօպէն։

ԳԻՍԱՒՈՐ ԱՍՏՂ

(Հեռագրով)

8 յունվարի

ԿՈՒՇՎԱ։ Արեւմուտքում մեծ փայլուն գիսաւոր աստղ երևաց երկար պոչով։

ՎԻԼՀԷԼՄՍԳԱՖԷԼԴ։ Երէկ երեկոյեան հարաւ-արևմուտքում երևաց գիսաւոր աստղը։ Պոչի երկարութիւնը 6 գրադուս է։

ՊՕԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Կ. Պօլիս, 30 դեկտեմբեր

Հակկը-բէյը, ոլորապտոյտ ճամբաներէ անցնելով, հասաւ վերջապէս երանութեանց քաղաքը, Պօլիս, ուր տաք ընդունելութիւններ եղան իրեն, գլխաւորաբար իրաւաբանութեան համալսարանի ուսանողութեան կողմէ։ Իր առաջին տեսակցութիւնը եղաւ կայսեր հետ, որուն խոստացած է հաւատարմօրէն ծառայել սահմանադրութեան։

Պէտք է գիտնալ, թէ մեր քաղաքը խօսքի քաղաք է գերազանցօրէն, անհուշ, քաղաքավար, խոստացող քաղաք։ Քանի մը օրէն անշուշտ իրական գոյները կը սկսին երևան գալ քիչ-քիչ։

Մէկ օր առաջ հրատարակուեցաւ դահլիճին կազմութիւնը, բաղկացած նախկին վարչութեան մինիստրներէն, իսկ այսօր լուր կայ, թէ դահլիճը դեռ վերջնապէս կազմուած չէ։ Ի՛նչ ալ ըլլայ, մեծ փոփոխութիւն մը չի կարծուիր. ըստ իս այդ բոլոր առերևոյթ վարանումները սոսկ ձևականութիւններ են՝ հանրութեան ըմբռնել տալու, որ նոր վարչապետը որդեգրած է անկախ գործունէութիւն, բոլորովին զերծ՝ մութի մէջ գործող ձեռքերու ազդեցութենէն։ Ճիշդը սա է, որ Հակկը-բէյը բաւական խելք ունի հաւատարմօրէն ինքզինքը տրամադրելու այն թելադրութեանց, որոնք իրեն պիտի ըլլան ծածկաբար իբրև լուռ բաղձանքներ զինքը պաշտօնի բարձրացնող թագուն իշխանութեանը։ Եթէ Հակկը-բէյը արդարև անկախ գործողի ոգին ու արժանապատուութիւնը ունեցած ըլլար, Հռոմէն դուրս չելած, իրեն երկնցող ձեռքերուն օժանդակութիւնը կը մերժէր և կազդարարէր, որ ինքը, սահմանադրական պետութեան մը իբրև ներկայացուցիչ, երկրին մէջ երբեք չի ճանչեր պարլամենտէն դուրս գործող իշխանութիւն մը, դէմքը մութին մէջ, նայուածքը դէպի խալամական խօլ տրամադրութիւնները դարձած։

Հանրային շինութեանց մինիստրի պաշտօնի համար քանիցս մեր քանի մը թերթերուն մէջ առաջ քշուեցաւ Գ. Նորատունկեանի թեկնածութիւնը, ոչ թէ իբրև հաւանականութիւն, այլ իբրև թէ ստոյգ իրողութիւն։ Այդ խաղը պէտք է վերագրել այն բարեսէր տրամադրութեան, որ կը տածեն մեր թերթերէն ոմանք դէպի Գ. Նորատունկեանի համակրելի անձնաւորութիւնը, իբրև թէ մեր մէջ միակը, որ արժանի է այդպիսի բարձրացումներու։ Բայց որովհետև անձնական համակրանքը կարող չէ ճամբայ բանալ այսպիսի պարագաներու մէջ, կցկցուած լուրերը հրապարակ կը նետուին մէկ օր, քանի մը ժամ կը շրջաբերուին բերնէ բերան ու կը մեռնին հետեւեալ օրը։ Կըսուի թէ Հակկը-բէյը ինքն ալ շատ մտերիմ եղած է միշտ Գ. Նորատունկեանի։ Թուցէ այդպէս է, և սակայն Հակկը-բէյը նոյնիսկ ստիպուած է նկատի առնել այն հանգամանքները, որոնք առաջ բերին Նորատունկեանի հրաժարեցումը։

Ու այս ամենուն հետ կայ Գ. Հալաճեանի համակրանքը թիւրք շրջաններու մէջ. իրեն պաշտօնակից եղող մինիստրները, գլխաւորաբար Թալէաթ և Ջավիդբէյերը, մեծապէս կը գնահատեն երիտասարդ հայ մինիստրին մեր գործունէութիւնը, իր պաշտօնին համար ունեցած ընդունակութիւնը, կարողութիւնը՝ եւրոպական զարգացման ու ըմբռնումի տեսակէտով։ «Թանինը», քանի մը օր առաջ, առանձին խմբագրականով մը, որ նուիրուած էր ամբողջովին Գ. Հալաճեանի, հայ մինիստրին գործունէութիւնը անհամեմատօրէն աւելի բեղմնաւոր կը գտնէ երկրին։ Եւ մէկ օր եւրը, անուղղակի կերպով, կը թելադրէ, որ նոր վարչապետը ուշադիր ըլլայ առաջդիմութեան նոր պայմաններուն, շատիկ փոխելու պէս դահլիճ չփոխուի. որովհետև դահլիճ մը կոչուած չէ, կըսէ, օրը օրին ապրելու, պարտաւոր է մնալ և պատրաստուիլ ապագայի համար ալ։ Եւ որպէսզի այդպիսի բան մը հնարաւոր ըլլայ, դահլիճ մը երկարատև մնալու է իր պաշտօնին մէջ։ Այս կարգի նկատողութիւն մը, մեր տեղական հասկացողութիւնով, կը նշանակէ թէ Հակկը-բէյ պէտք է հաստատէ նախորդ դահլիճը իր պաշտօնին մէջ. որովհետև անոր անդամակից մինիստրները, առանձինն իրենց պատկանած ճիւղերուն մէջ, հաւաքաբար իրենց հանրային պաշտօնին մէջ, ցոյց տուին ընդունակութիւն, կարողութիւն, յառաջդիմական ոգի, զերծ կաշկանդումներէ։

Գալով մեր թերթերու և հանուրքի մեծամասնութեան կարծիքին, զարմանալի է, որ բարձրացումները արժանի կը տեսնէ միմիայն Նորատունկեանի. անոր պաշտօնէ հրաժարեցումը նկատուեցաւ ազգային աղէտք մը, ու այսօր վարձատրութիւն մը պիտի նկատուի, եթէ Նորատունկեան դարձնի իր նախկին պաշտօնին, մինչ, ընդհակառակն, պէտք է աւելի ուրախ ըլլալ, որ երիտասարդ մը, ան՝ որ պզդէն ազգի քուէներովը ընտրուած էր պարլամենտական՝ քանի մը ամսուան փորձով ցոյց տուաւ, թէ կարող եղած է իր պաշտօնը վարել գնահատելի եղանակաւ, շիտակ, ժողովրդային համակրանքով շրջապատուած, բարեկարգութեան յաջող ծրագիրներով ու յղացումներով։ Իր վերջին ուղևորութեանը մէջ, որ աւելի քննական պտոյտ մը եղաւ Արևելեան-Ռումելիի քանի մը նահանգներուն մէջ, տեղական ազգաբնակութիւնը երիտասարդ հայ մինիստրին վրայ տեսաւ անփառասէր մարդ մը, սիրտ-ցաւ հոգի մը, երկրին համար գործելու գիտակ անձնաւորութիւն մը։

Երուսաղէմի տեղապահը հասած է արդէն իր տեղը։ Բայց ազմկալից լուրերը սկսան ծայր տալ։ Յարութիւն պատրիարքի անունով հեռագիր մը տեղեկութիւն կուտայ, թէ վանքին միաբանութիւնը՝ տեղապահին պաշտօնը հակասական կը գտնէ իր վարչական օրէնքներուն, ուստի չի ընդունիր անոր պաշտօնավարութիւնը, և ստիպողաբար կը խնդրէ եպիսկոպոսի մը ուղարկումը։ Վարչութիւնը պատասխան տուաւ, թէ Յարութիւն պատրիարքը անունովը միայն կը մնայ պատրիարք, իբրև յարգանք մը իր անցած գործունէութեան. վճռուած է ընդհ. ժողովի կողմէ անոր հեռացումը գործադիր իշխանութենէ։ Ինչպէս կերևի, կըռիւը սկսած է արդէն, ու այս անգամ տարբեր հողի վրայ, պահելով սակայն կռուի ոգին՝ ըմբոստութիւն ազգ. իշխանութեան դէմ, պաշտպանութիւն նիւթական շահերու և քանդում վանքին։

Դուրեան պատրիարքը, նոր վարչապետին կողմէ, պիտի ընդունի պատուիրակ մը, և հաւանաբար աթոռ դառնայ, եթէ Ասափը պատժուի։ Ու Ասափը այսօր Թիւրքիայէ դուրս է, ման կուգայ եւրոպական քաղաքներու մէջ, կը գիտէ այն խաղերը, որոնք իր անունին բոլորտիքը տեղի կունենան մեր պատրիարքին հրաժարականովը, ժողովրդային կարգ մը հանրագրութեանց սին ազմուկներովը, կազմուած միտինգներու հաղորդուած որոշումներովը, հրապարակային շուինդներովը։ Հաւաստիք տրուած է արդէն, թէ պիտի պատժուի Ասափը։

Կը դառնամ այդ հարցի վրայ։ Շահէն

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Ո՞ՐՏԵՂ ՊԷՏՔ Է ՀԻՄՆԵԼ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԸ

Երևան, 30 դեկտեմբերի

Կովկասահայ արդիւնաբերութիւնը ներկայումս աւելի սուր կերպով կարիք է զգում կուլտուրական զարգացման, քան երբեք, որովհետև նրա արտահանութիւնը, երկրի մշակումը նախ բաւարարութիւն չէ տալիս ժողովրդի կարիքներին և երկրորդ՝ երբեք չէ համապատասխանում արդի առևտրաարդիւնաբերութեան հսկայական պահանջներին։

Հին նահապետական սիստեմը հողի մշակման համար տակաւին մեր երկրագործական պարապմունքների միակ միջոցն է կազմում. այդ պատճառով երկրագործական բարձրագոյն և տարրական դպրոցները ներկայումս ամենաէական պահանջն են հանդիսանում, զարկ տալու մեր արդիւնաբերութեանը։

Այս խնդրի համար եթէ երբևիցէ կարծիքների փոխանակութիւն լինի, թէ ինչ սիստեմի դպրոցներ պէտք է լինեն մեր երկրում, բնական է, որ այդ խնդիրը լուծելու համար պէտք է նկատի ունենալ երկրի տնտեսական կեանքը և նրա արդիւնաբերութեան բնաւորութիւնը։

Կովկասը արդիւնաբերութեան բազմազան տեսակներով օժտված մի երկիր է, ուր, բնական է, նոյնիսկ եղածը կարելի է աւելի ևս հարստացնել ուրիշ նորամուծութիւններով և նոր բերքերի մշակութիւններով։

Եւ եթէ խօսք ծագի, թէ այդ երկրի մշակման զարգացման այդ բազմազանութիւնը դպրոցական գիտութեան թէօրիայի և փորձնական պարապմունքների պէտք է վերածել, բնական է, որ պէտք է ստեղծել այնպիսի մի կենտրոն, այսինքն բարձրագոյն դպրոց, ուր կենտրոնանար մեր երկրի բոլոր անկիւնների մշակման գիտական ուսումնասիրութիւնը, ուր սովորող և աւարտող սերունդը կարողանար օժտված լինել այնպիսի ընդարձակ գիտութեամբ և փորձնականութեամբ, որ կարողանար լինել թէ փորձված ուսուցիչ և թէ մի փորձված տնտեսագէտ մեր Կովկասի համար։

Այժմ հարց է առաջ գալիս, թէ ո՞րտեղ պէտք է հիմնել այդ կենտրոնը, այդ միջնակարգ դպրոցը։

Շատ պարզ է, որ ներկայումս մեր կովկասեան հայակենտրոն քաղաքների հայ հասարակութիւններից ամեն մէկը աշխատում է դէպի ինքը քաշել այդ կենտրոնը իրանց վայրում հիմնելու համար։

Որքան գիտենք, խնդիր կայ նոյնիսկ մի որևէ ժամանաժողովում հարց դնելու, թէ ո՞րտեղ պէտք է հիմնել այն, և դրա համար նշանակված է կարծեմ 4 տեղ. Ալեքսանդրօպօլ, Երևան, Վաղարշապատ և Օշական. խնդիր կայ նոյնիսկ ի հարկէ Աշտարակի համար էլ։

Հարցը բաւական քննելի խնդիր է, և կարծում եմ, որ մամուլը միջոց պէտք է տայ նրան լայն կերպով պարզաբանելու։

Այս առիթով աւելորդ չենք համարում, դնել մեր կարծիքը և պաշտպանել այն սկզբունքը, ինչպէս որ շեշտեցինք վերևում, թէ եթէ որոշում կայ հիմնել մի միջնակարգ գոնէ երկրագործական ուսումնարան, դա պէտք է լինի մեր երկրի արդիւնագործական տեսակէտի և բնաւորութեան համաձայն։ Դպրոցը ի հարկէ ոչ մի արժէք չի ունենայ, եթէ գիտական թէօրիային չը միանան նաև գործնական ուսումնասիրութիւնները և փորձնական պարապմունքները հողի վրա։

Եթէ նկատի ունենանք այդ կողմը, բնական է, որ պէտք է դպրոցը հիմնարկել այնպիսի մի վայրում, որը ներկայանում է Կովկասի կլիմայական այն աստիճանում, որտեղ կենտրոնանում են երկրի բոլոր բերքերի արդիւնաբերութեան տեսակները։

Այս հանգամանքը նկատի ունենալով, արդէն հարցը Ալէքսանդրօպօլի վերաբերմամբ փակվում է, որովհետև այնտեղ չէ կարելի կատարել և ոչ մի փորձնական պարապմունք, քանի որ հիւսիսային այդ լեռնոտ վայրում չէ մշակվում Երևանեան նահանգի հարուստ բերքերի և ոչ մի նմուշ անգամ. հետևապէս և երկրագործական դպրոցը այնտեղ միանգամայն աննպատակ կը լինի։

Քննելի մնում են երեք կէտերը՝ Երևանը, Օշականը և Վաղարշապատը։ Ճիշդ է, այս երեք կէտերն էլ գտնվում են կլիմայական միևնոյն աստիճանի տակ, սակայն երեքն էլ իրանց այս և այն առաւելութիւններով միանգամայն տարբեր նշանակութիւն ունեն դպրոցի համար։

Օշականը, որպէս մի գիւղ, իր միջավայրով ու կեանքի պայմաններով միանգամայն աննպաստ և անյարմար տեղ կը հանդիսանայ թէ ուսուցիչների և թէ աշակերտների կեանքի և ապրուստի համար։

Միւս կողմից չը պէտք է մոռանալ, որ մթնոլորտի վհատեցուցիչ մեռելութիւնը կիսով չափ գրեթէ անարժէք կը դարձնի դպրոցի նշանակութիւնը սաների մտաւոր զարգացման գործի տեսակէտից։

Նոյն տեսակէտով Վաղարշապատը, դեռ որպէս գաւառական կենտրոն, արդէն իր նշանակութեամբ Գէորգեան ճեմարանի վերաբերմամբ բաւական պերճախօս փաստ կարող է հանդիսանալ։

Մտէք այդ հիմնարկութեան վհատեցուցիչ մեռեալ մթնոլորտի մէջ և քննեցէք այդտեղ կրթվող սերնդի մտաւոր և հոգեկան աշխարհը և իսկոյ կը զգաք, որ ուսումնական այն տարեշրջանը, որ անցնում է սերունդը, գերեզմանային մեռելութիւն է դրոշմում նրա սրտի ու ուղեղի վրա։ Հէնց այդ է պատճառն այն տխուր անցքերի, որոնք տեղի են ունենում նրա աշակերտական մթնոլորտի մէջ։ Կարծում եմ, որ այդ տեսակէտից հսկայական նշանակութիւն ունի այս և այն կենտրօնների կուլտուրական եռուն կեանքի բարձրութիւնը։

Ամեն մի տօնի և արձակուրդի ժամանակ, ճեմարանի աշակերտութիւնն այդ մթնոլորտից այնպէս փախչում է, որպէս բանտարկեալը բանտի հսկայական սև պարիսպներից։ Այսպիսով միանգամայն անվիճելի է դառնում այն հարցը, որ Մանթաշեան երկրագործական դպրոցը պէտք է հիմնվի Երևանում, որ իր բոլոր առաւելութիւններով որպէս նահանգական կենտրօնի, որպէս եռուն մեծ քաղաքի, որպէս արդիւնաբերութեան բոլոր ճիւղերի ու տեսակների սիրտն ու վայրը՝ աւելի մեծ չափերով նշանակութիւն և արժէք կունենայ երկրագործական դպրոցի համար, քան մի ուրիշ տեղ։ Շատ պարզ է, թէ ամեն մի յետ ընկած վայրում ապրող քաղաքակիրթ մարդիկ որքան տառապում են կեանքի դժուարութիւններից ու ապրուստի անյարմարութիւններից։

Իսկ դա որքան զգալի կը լինի մի այդպիսի դպրոցի համար, երբ այնտեղ պիտի ապրեն հեռաւոր օտար տեղերից եկած աշակերտներ և ուսուցիչներ, որոնք բաւական չէ որ գիտութիւն ու փող պիտի ստանան, բայց միևնոյն ժամանակ պէտք է ապրեն ու տենչան փոքր ի շատէ մխիթարական կեանքի։

Գալով դպրոցին տրվող յարմարութիւններին, հողի ու շինութեան տեղի նկատմամբ, Երևանը աւելի ընդարձակ, առատ ու խիստ յարմար տեղեր կարող է յատկացնել նրան, քան կարող է տալ նշանակված տեղերից որևէ մէկը։

Այսպիսով կարծում եմ, որ անուշադիր չի մնայ իմ շեշտած առաւելութիւնները դպրոցի համար, և Երևանը աւելի կը գնահատվի այդ նպատակի համար, քան մի որևէ ուրիշ տեղ։ Իսկ գաւառը կունենայ ի հարկէ իր յատուկ տարրական դպրոցն՝ իր կարիքների և իր պէտքերի բնաւորութեամբ։

Մուշեղ Բագրատունի

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Ախալցխա, 4 յունվարի

Դեկտ. 27-ին տեղիս քաղ. դպրոցում, իսկ յունվ. 1-ին Կարապետեան դպրոցում սարքված էին տօնածառեր աշակերտների համար։ Ամսիս 2-ին էլ նոյնպիսի հանդէսաւոր օր էր աշակերտուհիների համար։ Հանդէսները, առհասարակ, լաւ տպաւորութիւն էին թողնում բոլոր հանդիսատեսների վրա։ Երգվեցին խմբովին երգեր, կատարվեցին պարեր տօնածառի շուրջը, արտասանվեցին զանազան հատուածներ յայտնի հեղինակների բանաստեղծութիւններից հայերէն և ռուսերէն, իսկ վերջը ներկայացվեցին մանկական պիեսաներ։ Երկսեռ մանուկների բեմական ներկայացումները շատ բնական էին։ Այդ հանդէսներին ու ներկայացումներին ներկայ եղող հասարակութիւնն իր անկեղծ շնորհակալութիւնը յայտնեց հանդէսները կազմակերպող ուսուցիչ-ուսուցչուհիներին։ Աւ. Աս.

Տանլուխլար (Շարուրի գաւ.), 5 յունվ.

Մեր գիւղի բնակչութիւնը, առաւելապէս երիտասարդները, տարված գինեմոլութեամբ, շարունակ գինետներում և թէյատներում թղթախաղութեամբ են անցկացնում իրանց ժամանակը։ Գլխաւոր փողոցով անցնելիս մարդու ականջ է խլանում գրամօֆօնների ձայնից։ Շատ ժամանակ պատահում է, որ արբած դրութեան մէջ, գինետնից մէկը դուրս գալով, սկսում է ատրճանակ արձակել փողոցով անցնելիս, որի գնդակները պատահմամբ կարող են մի երկու զոհ տանել։ Եւ երբ հարց է տրվում, թէ մի՞թէ կարելի է այդպիսի բան անել, շատերը հեգնանքով պատասխանում են՝ «արբած է»։

Վերցնում են դպրոցական նստարանի վրայից 10—12 տարեկան աշակերտ-աշակերտուհիներին և ամուսնացնում, զրկելով նրանց իրանց ուսումից։ Ի հարկէ, ծխատէր քահանան չէ էլ մտածում երբէք, որ այդպիսիների համար տալով թոյլտուութեան թուղթ՝ ինչ մեծ պատուհասի պատճառ է լինում մեր ապագայ սերնդի համար։ Կը բաւէ, որ նա տեսնէ իր առաջն ածած փողերի փայլը և լսէ նրանց զնգզնգոցը։ Անհրաժեշտ է, որ այս կործանիչ ձեւերի վրա ուշադրութիւն դարձնէ հոգևոր իշխանութիւնը։ Կորիւն

Գանձակ, 5 յունվարի

Յունվ. 1-ի երեկոյեան տեղիս օրիորդաց գիմնազիայում տօնածառ կար։ Գիմնազիայի վարչութիւնը ամեն ջանք գործ էր դրել հաճոյք պատճառելու թէ սանուհիներին և թէ կոմիտեի անձանց։ Նուագում էր մուզիկան, պարում-երգում էին սանուհիները։ Հանդէսն սկսվեց ժամը 7-ից և շարունակվեց մինչև 10-ը. առատ քաղցրաւենիքներ բաժանվեցին աշակերտուհիներին, իսկ հիւրերին թէյով պատուեցին։ Ինչպէս սանուհիները, նոյնպէս և բոլոր ներկայ եղողները լաւ տպաւորութեան տակ ցրվեցին։ Միայն ափսոս որ փողոցային տղաները հանգիստ չեն մնացել, կոտրել են պատուհանների ապակիները և այլ անկարգութիւններ արել։

Յունվարի 4-ի երեկոյեան ս. Յովհաննէս եկեղեցու դպրոցների հոգաբարձութիւնը տօնածառ էր սարքել։ Աշակերտ-աշակերտուհիները երգում և անգիր ոտանաւորներ էին արտասանում. ժամանակ շատ աչքի էր փոքրիկ աշակերտուհի Յովսէփեանի ռուսերէն արտասանած «Елка»-ն, որ անընդհատ ծափերի արժանացաւ. տօնածառի հանդէսին հրաւիրված էր հասարակութեան հետ և հոգևորականութիւնը։ Բայց բաւական չէ հրաւիրելը, այլ հարկաւոր է և հոգ տանել, որ հիւրերը ստիպված չը լինէին ժամերով ոտքի վրա կանգնած մնալ։

Գանձակեցի

ՌՈՒՍ-ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ԺՈՂՈՎԸ ԲԱԳՈՒՈՒՄ

Այս օրերս, Բագուի լրագիրների խօսքով, Բուդաղեան դպրոցի շինութեան մէջ կայացաւ քաղաքային ռուս-հայկական դպրոցների կառավարիչների, նոյնպէս և տարրական ընդհանուր դպրոցների ժողով։ Ժողովին հրաւիրված էին 20-ից աւելի մարդիկ, բայց եկան 17 հոգի։ Նախագահ ընտրվեց Պալեան։ Ժողովի քննութեան էին ներկայացված երկու հարց. 1) հայոց լեզուի և կրօնի գիտութեան դասաւանդութեան մասին քաղաքային ռուս-հայկական դպրոցներում և 2) վերոյիշեալ առարկաների դասերի բաժանման մասին ուսուցիչների միջև։ Նիստի սկզբում մշակվեց հայոց լեզուի և կրօնագիտութեան դասաւանդութեան պրօգրամը ընդհանուր քաղաքային դպրոցների համար։ Ապա պարզվեց, որ կան այնպիսի դպրոցներ, ուր ամենևին չեն աւանդվում ոչ հայոց լեզուն, ոչ էլ կրօնագիտութիւնը, կան դպրոցներ, ուր վերոյիշեալ առարկաների դասերը հասնում են շաբաթական 4-ի, բայց կան և դպրոցներ մի դասով շաբաթական։ Ժողովը վճռեց խնդրել քաղաքային ուսումնարանական յանձնաժողովին ի կատար ածել իր որոշումը այն մասին, որպէսզի քաղաքային դպրոցներից իւրաքանչիւրում, առանց ուշադրութիւն դարձնելու հայ սաների թւին այդ դպրոցներում, շաբաթական նուիրվի ոչ պակաս քան երկու դաս հայոց լեզուին և կրօնագիտութեանը։

Կարծիքների փոխանակութեան ժամանակ դասերի բաժանման առիթով ուսուցիչների մէջ, պարզվեց, որ մի քանի ուսուցիչներ ունեն շատ դասեր (մինչև 30—36), իսկ միւսները շատ քիչ (4-ից մինչև 9)։ Ժողովը ցանկութիւն յայտնեց, որ ուսուցիչներն ունենան ոչ աւել քան 30 դաս, սակայն ըստ կարելոյն ոչ պակաս, իսկ քահանայ կրօնուսոյցները ոչ աւելի քան քսան դաս։ Վճռված է առաջարկել խլելու աւելորդ դասերը նրանցից, ով 30-ից աւելի դասեր ունի, իսկ բաժանել այդ դասերը նրանց մէջ, ով քիչ դասեր ունի, նոյնպէս և չը տալ դասեր դպրոցների տեսուչներին։

ԹԻՖԼԻՍԻ ՏՐԱՄՎԱՅԸ

Երկար տարիների ընթացքում Թիֆլիսի տրամվայը մեր ազգաբնակութեան համար եղել է կատարեալ պատիժ։ Ոչ թէ տրամվայն է եղել հասարակութեան համար, այլ հասարակութիւնը տրամվայի։

Եւ չը նայած որ շարունակ գրվել ու խօսվել է այն խոշոր դեֆիցիտների նկատմամբ, որոնց միշտ ականատես ենք եղել, այնուամենայնիւ տրամվայի վարչութիւնը, ինչպէս ասում են, «ականջը [illegible]» է դարձրել և միշտ սուտ խուլ ձևացել, հանդէպ մշտական տրտունջների ու արդարացի բողոքների։

Բողոքել է հասարակութիւնը տրամվայի ծառայողների կոպիտ ու կոշտ ու անքաղաքավարի վերաբերմունքի դէմ—մնացել է անհետևանք։ Բողոքել են, որ վագոնները կրեայի քայլերով են առաջ ընթանում, ապարդիւն։ Շաբաթ չէ անցել, որ տրամվայի ծառայողների անզգուշութեան շնորհիւ այս կամ այն գծի վրա մի խոշոր դժբաղդութիւն չը պատահի մարդկանց հետ՝ սակայն այդ ամենը դեռ ևս չեն զգաստացրել տրամվայի վարչութեանը։

Եւ հանդէպ այդ ամենի, տրամվայի յարգոյ վարչութիւնը ամեն օր նորանոր կարգադրութիւններ է արել ի վնաս ազգաբնակութեան շահերի։

Էլ չենք ասում, որ վերջերս, օրինակ, փոխանցվող տոմսակների (пересадоч. билеты) վերաբերմամբ այնպիսի կարգադրութիւններ արվեցին, որոնցով ոտնատակ էին տրվում ազգաբնակութեան շահերը։

Իսկ ո՞վ չէ յիշում աբօնեմենտների նկատմամբ եղած անմիտ ու ծիծաղելի կարգադրութիւնը, որով աբօնեմենտի տէրը իրաւունք չունի իր դրամով գնած գրքոյկից իրան ընկերակցողի կամ օրինակ իր կնոջ համար վճարել։

Էլ ո՞ր մէկն ասենք, որը թողնենք։ Փաստերն անթիւ են ու աղաղակող։ Իսկ ինչ

տրաւ տրամվայի վարչութիւնը կամ նրա կառավարիչը հանդէպ այս ամենի։

Բայց թող ընթերցողը չը կարծէ, թէ տրամվայի կառավարիչները, իսկ այս պարագային Բառայլը, անգործ նստած էին։

Ոչ, նրանք շատ գործ են արել՝ ի հարկէ ոչ թէ ազգաբնակութեան համար դիւրութիւններ ստեղծելով, այլ ընկերութեան եկամուտների աղբիւրները հարստացնելով։ Օր., Բառայլի օրով կրճատվեց ծառայողների շտատը, և հին ծառայողները արձակելով՝ փոխարինվեցին նրանց բոլորովին անփորձ մարդիկ, որոնք անծանօթ լինելով վագոնների կառավարութեան գործի հետ՝ շարունակ նորանոր դժբաղդութիւնների պատճառ են լինում։ Իսկ հէնց այն վայրը, ուրեղ երկու օր առաջ տեղի ունեցաւ ամենքին յայտնի սոսկալի աղէտը, որին զոհ գնացին մի քանի կեանքեր, հէնց այն վայրից Բառայլի կարգադրութեամբ վերցվել են մօտ 6 ծառայողներ, որոնք աւազ էին լցնում գծի վրա վագոնների ապահով երթեւեկութեան համար, և նրանց փոխարէն թողնվել են միմիայն երկու հոգի, որոնք այդպիսի երկար զառիվայրի համար միանգամայն անբաւական են։

Եւ կրճատում է։ Իսկ արդիւնքը այսպիսի «խնայողութեան», լինում է այն, որ տասնեակ մարդիկ են մեռնում ու ծանր վիրաւորվում։

Այս ամենից յետոյ հարց ենք տալիս Բառայլին, թէ արդեօք հէնց այն Բէլգիայում, որտեղից նրանք բարեհաճում են, որպէս «կուլտուրտրէգերներ», մեր երկիրը գալով «բաղդաւորեցնել» մեզ իրանց «կուլտուրական» ձեռնարկութիւններով և մեզ «վայրենիներիս քաղաքակրթել», ասում ենք, հէնց իրանց հայրենիքի ո՞ր մէկ քաղաքում գոյութիւն ունեցող տրամվայի վրա ծառայող մեքենավարներն (ватманъ) առանց տեխնիքական կրթութիւն ունենալու ընդունւում են ծառայութեան մէջ։

Մեր ունեցած միւս անթիւ փաստերն էլ անհերքելի են, որոնց գրի առնելը առայժմս վաղաժամ ենք համարում, հաւատացած լինելով՝ որ գէթ այսուհետև կը վերացվեն այդ ամեն դէֆէկտները։

Յ. Գասպարեան

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

◆ Նոր-Տարու օրը, ինչպէս յայտնել էինք, Թիֆլիսի Թեմի հայոց առաջնորդը իր և Թեմի հոգևորականութեան կողմից շնորհաւորական այցելութիւն տուեց Փոխարքայ կոմս Վորոնցով-Դաշկովին, նրա օգնական սենատոր Վատացիին և այլ բարձրաստիճան անձանց։ Երկրորդ օրը փոխ-այցելութիւն տուին սենատոր Վատացին և գեներալ-նահանգապետը, իսկ Ծննդեան օրը առաջնորդի մօտ եկան Փոխարքայի ամուսին կոմսուհի Ելիզաւէտա Անդրէեվնա և հարսը՝ կոմսուհի Վարվառէ Դաւիդօվնա, նահանգապետ Լօգինովը, Ռուդօլֆը, Փոխարքայի դիւանատան կառավարիչ Պետերսօնը, քաղաքագլուխը և այլ անձինք։

◆ Մեզ հաղորդում են Ախալցխայից, որ յաջորդ Սիօն վարդապետը Նոր-Տարու օրը շնորհաւորական հեռագիր ուղարկած լինելով Կովկասի Փոխարքայ կոմս Վորոնցով-Դաշկովին, ստացել է հետևեալ պատասխան-հեռագիրը. «Սրտագին շնորհակալ եմ ցանկութիւնների համար»։

◆ «С.-Пет. Вѣдомости» թերթը արտատպել է ամբողջութեամբ «Մշակ» լրագրի առաջնորդող յօդուածը հանգուցեալ Մեծ Իշխան և Կովկասի նախկին Փոխարքայ Միխայիլ Նիկոլայեվիչի մասին։

◆ Այսօր, կիրակի, յունվարի 10-ին, Թիֆլիսում երկու հայկական ընկերութիւններ ունեն ընդհանուր ժողովի նիստեր։ Ցերեկով ժամը 11-ից տեղի կունենայ Հայ Դրամատիքական Ընկերութեան, իսկ երեկոյեան ժամը 7-ին Կ. Հ. Բ. Ընկերութեան նիստը։

◆ Ինչպէս յայտնի է, ռուսաց բարձր կառավարութիւնը թոյլատրեց Թիւրքահայաստանի հայ ազգաբնակութեան օգնելու նպատակով կազմված Հանգանակիչ Մասնաժողովին կատարել հանգանակութիւն կայսրութեան մէջ միայն այն պայմանով, որ հանգանակված գումարները ուղարկէ Կ. Պօլսի ռուսաց դեսպանին՝ հասցնելու ըստ պատկանելոյն։ Հանգանակիչ Մասնաժողովը այդ հիման վրա ուղարկում էր գումարները Կ. Պօլսի ռուսաց դիւանին յանձնելու հայոց պատրիարքին կամ բաժանելու տառապեալներին։ Վերջին անգամ նա ուղարկեց 350 թիւրքական լիրա։ Այժմ դեսպան Զարիկօվ մի գրութեամբ յանուն Հանգանակիչ Մասնաժողովի՝ դեկտ. 24-ին, ծանուցանելով այդ գումարի ստացումը և յանձնումը Դուրեան պատրիարքին, կցում է, թէ որովհետև այժմ Թիւրքիայում արմատական կերպով փոխվել է քաղաքական դրութիւնը, ուստի այլևս հարկ չը կայ վախենալ ուղարկվող գումարների վիճակի մասին և կարելի է դրամներն ուղղակի հասցնել հայոց պատրիարքին։

◆ Վաղը, երկուշաբթի, յունվարի 11-ին, Արտիստական Թատրոնում կայանալու է Ի. Ալիխանեանի բենեֆիսը. կը ներկայացվի առաջին անգամ հայերէն լեզուով Ա. Կ. Տօլստոյի տրիլօգիայից «Ցար Ֆեօդոր», ողբերգ. 5 արարուածով, ազատ թարգմանութիւն Լ. Ղորղանեանի։ Յուսով ենք, որ հասարակութիւնը, շնորհալի դերասանին քաջալերելու համար, կաշխատի ներկայ լինել վաղվայ ներկայացմանը։

◆ Յիշեցնում ենք մեր ընթերցողներին, որ բարձրագոյն դպրոցներում սովորող Կովկասի ուսանողների օգտին Երեկոյթը տեղի կունենայ երեքշաբթի, յունվարի 12-ին։ Երեկոյթը բաղկացած կը լինի երկու սեռից, որոնցից առաջինը կը լինի ներկայացում Արքունական Թատրոնում, իսկ երկրորդը կօնցերտ և պարահանդէս Կրուժօկում։ Այն այցելուները, որոնք կը ցանկանան թատրոնից գնալ Կրուժօկ, կը վճարեն լրացուցիչ 1 ռուբլի 60 կօպէկ։ Ուսանողական երեկոյթը նոյն ձևով կազմակերպված էր անցեալ տարի և ունեցաւ մեծ աջողութիւն, շարժելով հետաքրքրութիւն և շնորհելով մեծ զուարճութիւն։ Յոյս ունենք, որ հասարակութիւնը կը յաճախի երեկոյթը և դրանով միջոց կը տայ չքաւոր ուսանողութեան ստանալ օժանդակութիւն, որին ներկայումս նա շատ կարօտ է։

◆ Երէկ, յունվարի 9-ին, շիա մահմեդականների մուհարրէմ ամսի 10-ն էր կամ աշուրաթը, այն է մեծ սգահանդէսը ի պատիւ Հասան և Հուսէյն իմամների։ Ինչպէս յայտնի է, այդ օրը շիաները կտրտում են գլուխները և ծեծում կուրծքերը։ Որովհետև լուր էր տարածվել, թէ մի խումբ երիտասարդներ մտադիր են խափանել արիւնհոսութեան հանդէսը, համարելով այդ հակառակ կրօնի, ուստի ոստիկանութիւնը վաղօրօք միջոցներ էր ձեռք առել, որ կարգը չը խանգարվի։ Հանդէսն անցաւ առանց որևէ միջադէպի։

◆ Կովկասի Փոխարքայի զինուորական մասի օգնական գեներալ Շատիլօվ Պետերբուրգից վերադարձաւ Թիֆլիս։

◆ Առաջի քաղաքային ապաստարանում անցեալ դեկտեմբեր ամսում գիշերել են 157 հոգի 3082 անգամ։ Նրանցից ռուսներ եղել են 50 հոգի, հայեր՝ 60 հ., վրացիներ՝ 36 հ., լեհեր՝ 5 հ., թուրք՝ 1 հ., լիտով՝ 1 հ. և լատիշ՝ 1 հ։

◆ Լոյս տեսաւ բժշ. Մ. Թումանեանի հրատարակութեամբ մանկական գրադարանի № 10-ը՝ «Գիքօրը» վերնագրով, հեղ. Յով. Թումանեանի։ Այդ մանկական գրքոյկը զարդարված է պատկերներով և գեղեցիկ նկարներով, գինն է 50 կ.։

◆ Ստացանք «Փնջիկ» գրքոյկը, բանաստեղծութիւններ «Պարտիզպանի», առաջին տպագրութիւն, Թիֆլիս, 1910 թ., գինն է 5 կօպէկ։

◆ Կովկասեան Տնայնագործական Ընկերութեան կօմիտէտի անդամ Յ. Փիրալեան կազմել է մի ընդարձակ զեկուցում, որի մէջ մատնացոյց է անում գորգագործութեան տնտեսական մեծ նշանակութեան վրա Շուշու գաւառի մահմեդական ազգաբնակութեան համար և այդ նպատակով առաջարկում է, չը փակելով Ջուլհակութեան արհեստանոցը, նշանակել, որպէս փորձ, ամենաբարձր օրավարձ այնտեղ բանող այն մահմեդականուհիներին, որոնք ցանկութիւն կը յայտնեն շարունակել աշխատանքը վերոյիշեալ արհեստանոցում։

◆ «Դրօէբա» թերթի խմբագրութիւնը Պետերբուրգի մի խումբ վրացի ուսանողներից ստացել է հետևեալ հեռագիրը.— «Խորապէս վրդովեց մեզ Գվազավայի պրօֆ. Մարրի դէմ ուղղված անխիղճ յարձակումը։ Գվազավայի այդպիսի վարմունքը անկարող է չը զայրացնել բոլոր բանիմաց մարդկանց»։ Ստորագրել են ուսանողներ՝ Ղիփշիձէ, Բերիձէ, Շանաձէ և Դադիանի։

◆ Գանձակի Կօրինապատի եկ.-ծխական դպրոցի հոգաբարձութիւնը խնդրում է մեզ տպել, որ ցաւակցելով Սիմէօն Բաբախանեանին, նրա որդի Միքայէլի մահվան առիթով, յայտնում է խորին շնորհակալութիւն, որ նա աչքաթող չարեց աղքատիկ դպրոցը, սովորական սգահացի փոխարէն նուիրելով 75 ռուբլի։

ՄԱՄՈՒԼ

Վերջին սուրհանդակը բերեց մեզ բաւական գրական նորութիւններ Կ. Պօլսից։ Նախ «Կառափնատ» անունով քաղաքական և երգիծական մի նոր շաբաթաթերթը, որի խմբագիր-հրատարակիչն է Արամ Անտօնեան։ Պէտք է ասել, որ պօլսեցիներին առհասարակ աջողվում է երգիծական թերթը. չէ՞ որ նա մի տեսակ հայրենիք է Յ. Պարոնեանի։ Օրինակ, հէնց սկզբից «Կավռօշ» երգիծական թերթը ահագին ժողովրդականութիւն ստացաւ և պէտք է ասել, որ մեր բոլոր երգիծական և զաւեշտական թերթերի մէջ առաջնութեան դափնին «Կավռօշին» պէտք է յատկացնել։

Բաւական աջողված է և նոր երգիծական թերթը՝ «Կառափնատ»։

Պէտք է նկատել, որ երգիծական թերթերը, մանաւանդ «Կավռօշը», քիչ չը նըպաստեցին թիւրքահայ ժողովրդի սթափման և ըմբոստացման ընդդէմ ազգային ինքնակալ փրկիչների։

*

Երկրորդ գրական նորութիւնը «Տաճար» կրօնա-եկեղեցական կիսամսեայ հանդէսն է, որի առաջին երեք համարները ստացանք երէկ։ Նոր հանդէսը Կ. Պօլսի հայ հոգևորական դասի օրգանն է և առաջ է եկել իբրև րէակցիա այն հակակրօնական և հակա-կղերական շարժման, որ տեղի ունեցաւ Թիւրքիայում։ Նա այսպէս է որոշում իր երևման և գոյութեան պատճառը.

Արդարև կրօնքը ունի իր պատմութիւնը, արտաքին և ներքին։ Արտաքին պատմութեան առարկայ կը կազմեն հրաժանակարգ վարդապետութիւններ (dogme), հրապարակային պաշտամունք, ծէսեր և այլն. իսկ ներքին պատմութիւնը կը զբաղի բուն իսկ կրօնքին հոգիով, իր խորհուրդներով, իր ներքին կեանքով։

Կրօնքը ունի իր իմաստասիրութիւնը, իբրև աղբիւր «վերացական ճշմարտութիւններու»։

Անկից կը հետևի որ «Տաճար» իբրև կրօնաթերթ իրան համար պիտի ունենայ մշակելի նիւթերու պէսպիսութիւն մը՝ կազմուած կրօնագիտական, բարոյագիտական, եկեղեցագիտական, պատմական, իմաստասիրական, եկեղեցական-օրէնսգիտական, հնախօսական, մեկնաբանական, ծիսագիտական, ռամկագիտական (folklore), բեմբասացական, կրօնագեղարուեստական և այլն գրութիւններէ կամ ուսումնասիրութիւններէ։

Նոր կրօնական հանդէսը տպված է խնամքով և ճաշակով։ Սկզբում տպագրված է Եղիշէ եպիսկոպոս Դուրեանի մի օրէնսական-բանաստեղծական գրութիւնը, որի պատուիրանն է «կրօնաթերթիդ լաւագոյն ուղղութիւնը պէտք է ըլլայ հաշտ պահել Աստուծոյ խօսքը մեր բարոյականին հետ. վասն զի այդ իմաստասիրութեամբ միայն պիտի կրնանք «ամօթ չհամարել Քրիստոսի Աւետարանը»՝ որուն պէտք ունինք յաւիտենապէս»։

Հանդէսի նիւթը բազմազան է։ Կայ և մի թատերական գրուածք» Ս. Սահակ Պարթև կամ Արշակունեաց թագաւորութեան բարձումը» ողբերգութիւնը։

Քահանաների և կղերի շրջանում նոր հանդէսը կարող է բաւական տարածում գտնել և ընթերցանութեան նիւթ տալ, որովհետև նա կրօնա-փիլիսոփայական-բարոյական բովանդակութիւն ունի։ Մենք միայն մի բան չէինք ցանկայ, այն, որ նոր հանդէսը չը ծառայէ միջոց կղերական կաստա ստեղծելու հայ ժողովրդի մէջ։

*

Ստացանք և Նոր-Նախիջեւանում հրատարակվող «Լոյս» գրական-հասարակական շաբաթաթերթի առաջին համարը։ Խմբագիր-հրատարակիչ Գէորգ Ռէիզեանը հետևեալ կերպով է որոշում նոր թերթի գոյութեան իրաւունքը։ Նա գտնում է, որ գաւառական հայ թերթի համար արդէն պատրաստված է լսարան, և յայտնում է, որ իր նպատակն է՝ մի կողմից լուսաբանել տեղական (Նոր-Նախիջևանի) կարևոր խնդիրները և բեմ հանդիսանալ առաջադէմ և հայութեան համար շահաւէտ հոսանքներին, միւս կողմից՝ կապ հաստատել բուն Ռուսաստանի մէջ ցրված հայ գաղթավայրերը միջև։

Չը բաւականանալով այս արդէն բաւական լայն ծրագրով, շաբաթաթերթը տալիս է և այլ մեծամեծ խոստումներ—մասնակից անել իր ընթերցողներին ընդհանուր հայկական կեանքին, այդ կեանքի մտաւոր, տնտեսական և քաղաքական երեւոյթների հետ. նա անտես չէ առնելու նաև ոչ ռուսական կեանքն ու գրականութիւնը և ոչ ընդհանուր մարդկային քաղաքակրթական առաջադիմութիւնը. նա լոյս է սփռելու ամեն տեղ, ուր կը կարողանայ մուտք գործել թերթը։

Կարծում ենք, մի գաւառական թերթի և հասարակութեան դեռ անյայտ խմբագրողների համար խոստումները չափազանց մեծ են. աւելի լաւ է քիչ խոստանալ և շատ կատարել, քան շատ խոստանալ և քիչ կատարել։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 8 յունվարի

Կ. Հ. Բ. Ընկ. Բաթումի վարչութիւնը մեզ տուեր էր մի յանձնարարական Թիֆլիսի կենտրոնական խորհրդի անունով, որպէս զի մեր Թիֆլիս եկած ատեն՝ մենք կարող ըլլանք աջակցութիւն ստանալ ընկերութենէն։ Մենք ներկայացանք թէ գրասենեակը և թէ նախագահին։ Մեզ առաջարկեցին սպասել։ Մենք սպասեցինք օրեր, շաբաթներ, և ահա այսօր 27 օր է, որ կը սպասենք։ Իսկ օգնութիւն և աջակցութիւն ոչ մէկ տեղէ մեզ չեկաւ։ Արդ՝ հարց կուտանք. ինչո՞ւ մեզ այսքան նեղեցին, ինչո՞ւ յետ ու առաջ ուղարկեցին։ Մեր ո՞ր մեղքերու համար։ Միթէ այս էր պատշաճ մեզ աջակցութեան փոխարէն։ Եթէ բարեգործականը պէտք է մեզ մերժէ, ինչո՞ւ կը քաշքշէ և մի անգամից մեզ դրական պատասխան չի տար։ Ո՞ւմ և ինչո՞ւ է հարկաւոր այդ անվերջ ձգտումը։

Զէյթունցի Ռուբէն Նօխուտեան

ՊԱՏԱՍԽԱՆ ԻՎ. ՊԻՉԻԿԵԱՆԻՆ

—

Ես այնպէս էի կարծում, թէ մինչև խոստացած գրքոյկի լոյս տեսնելը (յունվարի վերջին անպատճառ) այլ ևս ստիպված չեմ լինի հակաճառողներին պատասխանելու։ Բայց Իվ. Պիչիկեանը «Սուրհանդակի» սոյն 1909 թ-ի 37-րդ և 38-րդ համարներում կրկին անգամ այնպիսի խնդիրներ է շօշափում, որ մի քանի խօսքով չը պատասխանել չեմ կարող։

Որքան և հաճելի է ինձ համար Իվ. Պիչիկեանի նման հակառակորդի հետ վիճելը, որովհետև պարզ կերպով երևում է, որ նա աշխատում է ամեն կերպ որոշակի ըմբռնել հակառակորդի դիրքը և ապա թէ իր ասելիքն ասել, այնուամենայնիւ պէտք է նկատել, որ Իվ. Պիչիկեանը խնդրից շատ է հեռանում իր ընդարձակ պատասխանի մէջ։

Այսպէս օրինակ՝ նրա պատասխանի ամբողջ առաջին ընդարձակագոյն մասի մէջ ես չեմ գտնում ո՛չ մի նախադասութիւն, որ ուղղված լինէր իմ դէմ։ Մի տեղ միայն նա շեշտում է, որ ես պարզ չեմ խօսում ծէսերի մասին։ Ես պէտք է ասեմ, որ մինչև այժմ աշխատել եմ, որքան կարելի է, պարզ խօսել. և որովհետև խոստացած գրքոյկի մէջ յատկապէս ծէսերի մասին չափազանց պարզ եմ արտայայտել իմ գաղափարը, ուստի այստեղ աւելորդ եմ համարում այլ ևս խօսել այդ մասին, և խնդրում եմ Պիչիկեանին այնտեղ կարդալ իրան հետաքրքրող խնդիրների մասին։

Թիւրիմացութեան տեղիք տալ կարող է Պիչիկեանի հետևեալ նախադասութիւնը. «Այստեղ ես թոյլ կը տամ ինձ մի փոքրիկ նկատողութիւն։ Հակասութիւնը գոյութիւն ունեցող եկեղեցական կրօնի և գիտութեան միջև, դա մի անհերքելի փաստ է. Պապի Էնցիկլիկան և Սիլլաբուսը (1864 թ.) ուղղված են այժմեան կուլտուրայի դէմ» և այլն։ Այնպէս է դուրս գալիս, իբրև թէ այդ նախադասութիւնն ուղղված է իմ դէմ։ Բայց իմ գրուածքները կարդացողներին, ուրեմն և Պիչիկեանին, պէտք է շատ լաւ յայտնի լինի, որ ես իմ ամբողջ տեսութիւնը հիմնում եմ հէնց այդ երեւոյթի, այսինքն՝ եկեղեցական կրօնի և նորագոյն գիտութեան մէջ առաջ եկած հակասութեան վրա։ 1864 թ-ի Սիլլաբուսն օրինակ բերելու փոխարէն, Պիչիկեանը կարող էր Պիոս Ժ.-ի երկու տարի առաջ լոյս ընծայած Նոր-Սիլլաբուսն յիշել կաթոլիկ մօդեռնիստների դէմ, որ նոր հալածանքների և հաւատաքննութիւնների պատճառ դարձաւ։

Ի զուր է Պիչիկեանը շարունակ շեշտում հայոց հոգևորականութեան տարբեր դասակարգ լինելն ու առանձին շահեր ունենալը։ Նրա ասածը ճիշդ կը լինէր, եթէ հայոց հոգևորականութեան մէջ մի փոքր կեանք ու հետաքրքրութիւն լինէր նոյնիսկ դէպի իրան վերաբերեալ ամենակենսական խնդիրները։ Բայց Պիչիկեանը պէտք է արդէն համոզված լինի, որ այդպիսի դասակարգային գիտակցութիւն հայ հոգևորականութեան մէջ չը կայ։ Նա մի տարի առաջ սպասում էր, որ այդ հոգևորականութիւնն ինձ կը պատասխանէ. այդ բանը մինչև այսօր տեղի չունեցաւ և անյայտ է՝ արդեօք այսուհետև կը լինի, թէ ոչ։ Հայոց բարձրագոյն հոգևորականութիւնը ջրվախ մարդու նման այնպէս է վախենում սկզբունքի խնդիրներից, որ չէ համարձակվում մինչև իսկ ձեռք տալ նրան, թէև սկզբունքի խնդիրներ յարուցանողներին ամեն կերպ խեղդել է աշխատում, պաշտօնից զրկելով, պարապ թողնելով և այլ վանական փորձված միջոցներով։

Սխալվում է Պիչիկեանը, կարծելով թէ հոգևորականութեան մէջ Քրիստոսը կամ՝ աւելի ճիշդն ասենք՝ Քրիստոսի հոգին չը կայ։ Ինչպէս չափազանց պակաս է քրիստոնէական հոգին թէ այստեղ և թէ այնտեղ. եթէ հոգևորականութեան մէջ եղած պակասն աւելի աչքի է ընկնում, այդ այն պատճառով է, որովհետև նրանցից իրաւամբ աւելի ենք սպասում, քանի որ կոչումն են յանձն առել օրինակ լինելու ուրիշներին։

Իմ շեշտած խնդրում հասարակական գիտութիւնների ուսումնասիրութիւնը, որ յանձնարարում է ինձ Պիչիկեանը, ոչինչ նոր բան տալ չէ կարող։ Ես այժմեան հոգևորականութիւնից չեմ սպասում, որ իր «շահերը» բարձր գաղափարների համար մի կողմ դնէ, որովհետև գիտեմ և տեսնում եմ, որ այդ անկարելի է։ Բայց ես իրաւունք եմ համարում պահանջել, որ հայոց բարձրագոյն հոգևորականութիւնը լուրջ կերպով ժամծէ նոր հոգևորականութիւն պատրաստելու մասին։ Եթէ նա այդ ճանապարհի վրա կանգնի, ուզենայ չուզենայ ստիպված կը լինի հաշուել նոր դրութեան հետ, որովհետև նոր հոգևորականութիւնը չէ կարող ձեռք վերցնել նորագոյն ժամանակի աշխարհահայեացքից ու իդէալներից։ Այդպիսի նոր հոգևորականութիւն պատրաստելու հիմքը դնել՝ ես հաւասարազօր եմ համարում հայոց եկեղեցու վերանորոգութեան սկզբնաւորութեան։ Իսկ այդ բանից մեզնում շատ են խոյս տալիս։

Սխալվում է Պիչիկեանը, շեշտելով թէ «Առաքեալների համար էլ դօգմաները կեղև չէին, այլ կորիզ», որովհետև առաքեալների համար և նրանց ժամանակ դօգման դեռ ևս գոյութիւն չունէր։ Նոյնպէս սխալ է նաև այն, թէ մեր այժմեան ինտելիգենցիան կրօնական խնդիրներով չի հետաքրքրվի։ Յայտնի է, որ մենք այդ խնդիրներում մեզնից բարձր մօտիկ հարևանների և հեռաւորների գերիներն ենք։ Այսօր կրօնական պրօբլէմը թէ Եւրօպայում և թէ Ռուսաստանում հերթական խնդիրներից է և յատկապէս երիտասարդութիւնը շատ է զբաղվում նրանցով։ Վերցրէք միայն ռուսաց ամսագրերն ու լոյս տեսնող գեղարուեստական գրուածքները. ամեն տեղ բազմազան տեսակէտներով շօշափվում է կրօնական պրօբլէմը։ Եթէ այդպէս է Եւրօպայում և Ռուսաստանում, ուրիշ կերպ չէ կարող լինել մեզնում. այսօր գուցէ դեռ այն չափով հետաքրքրութիւն չը կայ, բայց անկասկած է, որ վաղն անպատճառ կը լինի։

Ինչ վերաբերում է իմ անձնական խնդրին, որ այս երկրորդ անգամ աւելի զօրեղ կերպով է շօշափում Պիչիկեանը, թէև այն յարուցված հարցերի տեսակէտից ըստ էութեան երկրորդական կամ աւելի ճիշդ ո՛չ մի նշանակութիւն չունի, պէտք է ասեմ հետևեալը. ամեն մարդ, որ համոզմունքով ու որոշ իղձերով ու նպատակներով ուխտ է անում կամ որոշում է ծառայել որևէ հաստատութեան, այս դէպքում հայոց եկեղեցուն, պարտաւոր է նրա մէջ մնալ և գործել, որքան ոյժ ունի և հնարաւորութիւն. իսկ երբ այդ սիրած հաստատութեան վարիչները՝ նրան թշնամի և աւերիչ համարելով՝ գործունէութեան դռները կը փակեն նրա առաջ, այն ժամանակ նա պարտաւոր է, եթէ կեանքի ձգտումը չէ մեռել իր մէջ, դրսում ցոյց տալու ամենքին, որ կեանքն ու առաջադիմութիւնը մեռել է յիշեալ հաստատութեան մէջ տգէտ վարիչների շնորհիւ և պէտք է զարթեցնել թմրած եկեղեցուն՝ ժողովրդին, անկման առաջն առնելու համար։

Ես այժմ գտնվում եմ այդ դրութեան ամենավերջին սահմանագլխին. ինչ կը լինի վաղը, այդ վաղը կերևայ. բայց իմ համոզմունքներս յայտնի են ամենքին և իմ դրօշակը պարզված է։ «Հոգևորական» լինեմ թէ «աշխարհական», այդ նպատակի համար պիտի մաքառեմ մինչև վերջը իմ ոյժերի չափով։

Երուանդ վրդ. Տէր-Մինասեանց

Էջմիածին, 29 դեկտեմբերի

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐ. ՀԵՌ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

8 յունվարի

ՍՏԱՎՐՕՊՕԼ (նահանգական)։ Տեղի ունեցան «Сѣверный Кавказъ» երկրի առաջին լրագրի և նրա հիմնադիր Եվսէեվի 25-ամեակի տօնախմբութիւնը տեղական հասարակութեան և մամուլի ներկայացուցիչների ներկայութեամբ։ Որոշված է Եվսէեվի անուան թօշակ սահմանել։

ՌՕՍՏՕՎ Դ./վ.։ Բացվեց հարաւային բօրսային կօմիտէտների ներկայացուցիչների համաժողովը ցորենի փոխադրութեան սակագները փոխելու համար։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Բարձրագոյն ուկազով երկարեցված է արտակարգ պահպանութեան դրութիւնը Պետերբուրգում և Պետերբուրգի նահանգում մինչև 1910 թ-ի յուլիսի 8-ը։

ՏՕԿԻՕ։ Ճապօնական մամուլի դաշնակցութիւնը երէկ մի բանկէտով պատւեց Ռուսաստանի, Անգլիայի, Միացեալ-Նահանգների և Ֆրանսիայի դեսպաններին։ Ճառախօսների մէջ մատնացոյց է անվում, որ մամուլի կոչումն է նպաստելու տարաձայնութիւնների վերացմանը ժողովուրդների մէջ։

ԱԹԷՆՔ։ Ֆինանսների մինիստրը հրատարակեց յայտարարութիւն կառավարութեան անունից, որի մէջ բողոքում է շատ լրագիրների մէջ արտայայտված մտքի դէմ ազգային ժողով հրաւիրելու մասին և ապացուցանում է, որ այդ մտքի իրագործումը կը հասցնէր վտանգների և կը խանգարէր ենթադրվող բարենորոգումների իրագործմանը։

ՕԴԵՍՍԱ։ Ռուսաց շոգենաւային և առևտրի ընկերութեան ծովապետութեան մէջ, վեց դարբին բանուորներ արձակելու պատճառով, դադարեցրին աշխատանքները բոլոր բաժանմունքների արհեստաւորները, 350-ից աւելի մարդ։

ՊԱՐԻԶ։ Ջրի բարձրանալու պատճառով Սենայում շատ տեղ փչացրել է գետափը։ Ռօնայի բարձրանալը նոյնպէս շատ վնասներ է պատճառել գետափի քաղաքներում։ Լիօնում, լաստափայտի վրա շինված մօրգը ջուրը տարաւ։ Մի քանի մարդիկ խեղդվեցին։

ԱԴԴԻՍ-ԱԲԵԲԱ։ Մենելիքի դրութեան մէջ մի փոքր փոփոխութիւն կայ դէպի լաւը, բայց նա մնում է անյուսալի։ Երկիրը հանդարտ է։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԲԺՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Հիւանդանոց
Մշտական մահճակալներով
Թիֆլիս, Միխայլօվսկի պր., Միքայէլեան հիւ. դիմաց, 59, հեռ. 1026

Հիւանդների ընդունելութիւն.

ՄԻՔ. ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը, միզասեռական, սիֆիլիսի և կաշուի հիւ.։

Ն. Ա. ԱԹԵՆԵԱՆՑ—ցեր. ժ. 1—2-ը, ականջի, քթի և կոկորդի հիւանդութիւններ։

Վ. Վ. ՎՆՈՒԿՕՎ—ցեր. ժ. 1—2-ը, վիրաբուժական հիւանդութիւններ։

Ի. Ն. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ—առ. ժ. 11—12-ը, ջղային և ներքին հիւանդութիւններ։

Մ. Գ. ԿԻՄՕՆՏ—առ. ժ. 11—12-ը վիրաբուժական հիւանդութիւններ։

Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ—առ. ժ. 11½—12½-ը, ներքին և երեխաների հիւանդութիւններ։

Ա. Դ. ԿԱԼՄԸԿՕՎԱ-ՎՆՈՒԿՕՎԱ—ցերեկ. 2—3 ժամը, կանանց հիւանդութիւններ։

Բժշկութիւն էլեքտրականութեամբ, մասսաժով և հիպնօզով։ Միկրօսկօպիական, բակտերիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ։ Ծաղկի պատուաստումն։ Ծծմայրերի քննութիւն։ Վճարը խորհրդի համար 50 կ.։ Օպերացիաները և համախորհուրդները ըստ համաձայնութեան։ Հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է թէ ընդհանուր և թէ առանձին սենեակներից

(Կ. Ե. ու.) 236. 100—83

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Զինւորական մասնագէտ-բժիշկների
Երթևեկ հիւանդների համար
Վանքի մեծ փողոց, № 3, Ալէքսանդրեան այգու մօտ։
ԽՈՐՀՐԴԻ ՎՃԱՐՆ է 50 ԿՈՊ.
Տէլէֆօն № 481.

Հիւանդների ընդունելութիւնը առաւօտ. ժամը $9^1/_2$-ից մինչև 5-ը ցերեկվայ։

ԱԽՎԼԵԴԻԱՆԻ—ներքին և երեխաների հիւանդ., ամեն օր՝ 11—12 և կէսը ցեր.։

ԲՕԺՕՎՍԿԻՅ—ներքին, բժշկութիւն ներշնչումով, ամեն օր՝ 4—5 ժամը ցեր.։

ՎՆՈՒԿՕՎ—խիրուրգիական հիւանդութիւններ, ամեն օր՝ 2—3 ժ. ցեր.։

ԳՐԷՅՑ—աչքի հիւանդութիւն., ամեն օր՝ 2—3 ժ.։

ՄՕՆՑԷ—երեխ. և ներքին հիւ. ամեն օր՝ 1—2 ժ.։

ԿԱԼԱՄԿԱՐՕՎ—մանկաբարձ. և կանանց հ., ամեն օր՝ 4—5 ժ., բացի կիրակի օրերից։

ՆՕՎԻՑԿԻՅ—մանկաբարձ. և կանանց հիւանդ., ամեն օր՝ 1—2 ժ. ցեր.։

ՐԻԴԷԼ—ներքին և երեխ. հիւ., ամեն օր՝ 3—4 ժ., կիրակի՝ 10—12 և կէսը։

ՊԱՎԼՕՑԿԻՅ—խիրուրգիական հիւանդ., ամեն օր՝ 4—5 ժ. ցեր.։

Ե. ԶՈՒԴՆՕՎՍԿԻՅ—ջղային, հոգեկան, էլէքտրոթերապիա երկուշ., չորեքշ., հինգշաբթի 4—5 ժ.։

ՏԷՏՐԱՁԷ—սիֆիլիս, վեներ., կաշուի հիւ., ամեն օր՝ 1—3 ժ. ցեր.։

ԿԻՆ ԲԺ. ԻՕՍՍԷԼԻԱՆԻ—կանանց հիւ., երկուշ., չորեքշ., ուրբ., կիրակի՝ 11—12 ժ.։

ԱՍՊԻՍՕՎ—կոկորդի, քթի, ականջի հիւ., ամեն օր՝ 1—2 ժ. ցեր.։

ԲԱԼԴԻՆԱ-ՆՕՎԻՑԿԱՅԱ—քթի, կոկորդի և ականջի հիւ., ամեն օր՝ $11^1/_2$—$12^1/_2$ ժ. ցեր.։

ՇԱՄԱՇ—խիրուրգ. հիւ., ամեն օր՝ 12—1 ժ.։

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ Ա.—սիֆիլիս, միզասեռ., վեներ. և կաշուի, ամ. օր՝ $9^1/_2$—$10^1/_2$ ժ. առ.։

Համախորհուրդ, օպէրացիաներ, մասսաժ, ծաղկի պատուաստումն, անալիզ, հիպնոզ, սնդուկների. և ծառաների քննութիւն—առանձին վճարով։ Սիֆիլիսի վերաբերմամբ արեան հետազօտութիւն ըստ Wassermann-ի։

(Կ.) 991. 100—16

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Ա. ՔԱԹԱՆԵԱՆ

Ներքին և ջղային հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւնը
ամեն օր { առաւօտեան 9—12 ժ. | երեկոյեան 5—7 ժ.
Միքայէլեան փողոց, № 27.
(ա. օ.) 1087. 100—59

ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՅԼԵՒՍ ՉԸ ԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐ!!!

Եթէ Դուք խնայելով կամենում էք բժշկվել սիֆիլիսից, արիպպէրից, շանկէրից, բէլից, սեռակ. թուլութիւնից և կամ Ձեր առողջութիւնը քայքայված է օնանիզմից—պահանջեցէք «Հանրամատչելի բժշկարան տղամարդ. և կանանց սեռակ. անդամների գաղտնի հիւանդութիւնների» անունով գիրքը՝ բազմաթիւ նկարներով և ղեղատոմսերով, բաղկացած 250 էջից։ Գինը վերադիր վճարով և ճանապարհած.—1 ր. 50 կ.։ «Ժողովրդական բժշկարան», ձեռնարկ առանց բժշկի օգնութեան բոլոր հիւանդութիւններից բժշկվելու համար (բացի գաղտնի հիւանդութ.), մեծերի և երեխաների համար, բազմաթիւ ղեղատոմսերով, էջ մօտ 250, գինը՝ վերադիր վճ. և ճանապարհած.—1 ր. 50 կ.։ Երկու գրքերը միասին—2 ր. 60 կ. (կարելի է և նամականիշով)։ «Նախապահ. բժշկարան ամուսինների համար», 135 էջ, գինը 1 ր. 25 կ.։ Միակ պահեստը С.-Петербургъ, Офицерская, 50—224. Ф. Словаку.

(П. 180274) 13. 1—1

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ Է
ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ԱԲԷԼԵԱՆԻ
Ինքնուրոյն վոդըվիլներ

«Մկրճի հարսանիք»	20 կ.
«Նաֆտի ֆանտան»	10 կ.
«Խելագար Մինաս»	20 կ.
«Անկոչ հիւր»	20 կ.
«Պօէտի երազը»	20 կ.
«Գիւղի վարժապետը»	30 կ.
«Էքսպրօպրիացիա»	20 կ.

Պահեստը Թիֆլիս՝ «Գուտտենբերգ» և «Կենտրոնական», իսկ Բագու՝ «Սոտրուդնիկ» գրավաճառանոցներում։ Հեղինակի հասցէն՝ Нахичевань н/Д. Ал. Абелянъ.

(Ե. Հ. Կ.) 1383. 10—8

ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ

Ուսումնարան և արհեստանոց
ՕՐ. Մ. ՔԱԼԱՆԹԱՐԵԱՆԻ
Գանօվսկայա փ. № 9.

Վերանորոգված է աշակերտուհիների ընդունելութիւնը։ Սովորեցվում է հիմնաւոր կերպով կար ու ձև 6 ամսվայ ընթացքում։ Միմիայն ձևը՝ աւելի շուտով։ Ցանկացողներին տրվում է վկայական։

(օ. մ.) 20. 5—1

Ուսուցիչ

Փորձված, բարձրագոյն կրթութեամբ։ Պատրաստում է բոլոր դպրոցների համար։ Դասատուութիւնը բարեխիղճ, գները մատչելի։ Հասցէն հարցնել՝ Թառայեանցների գրավաճառանոցում (Գօլօվինսկի պրօսպեկտ, Ժողովարանի տակ)։

(օ. մ.) 4. 5—3

ԼՈՅՍ ԳՈՅՑ ՆՈՒԷՐ
ՀԱՅ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐԻՆ
ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

Ինքնուրոյն գրուածներից և ժողովրդական նիւթերից կազմած գունաւոր պատկերազարդ մանկական գրադարան.

1) «Շունն ու կատուն»	25 կ.
2) «Ամբախտ վաճառականները»	35 կ
3) «Գառնիկ ախպէրը»	50 կ.
4) «Անյաղթ աքլորը»	15 կ.
5) «Ծիտը»	15 կ.
6) «Ուլիկը»	15 կ.
7) «Սղուէսը»	15 կ.

Նոր լոյս տեսան

8) «Խօսող ձուկը»	15 կ.
9) «Տէրն ու ծառան»	15 կ.

Մինչև նոր տարին լոյս կը տեսնեն՝ 10) «Գիքորը» և 11) «Մի կաթիլ մեղրը»։ 50 և աւելի օրինակ առնողներին 25% զեղչ։ Առաքման ծախսը առնողի վրայ։ Ապառիկ չէ ուղարկվում։

Դիմել գրավաճառներին և հրատարակչուհուն՝ Тифлисъ, ул. Паскевича 6, кн. М. М. Тумановой. 1364. 10—8

Золотая медаль Лондонъ 1893 г.

Главн. складъ у Г. Ф. Юргенсъ, Москва

89. 24—24

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ
ԳՐԱԿԱՆ
ՔԱՂԱՔԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ
ՀԱՆԴԷՍԸ

դպրոցական աշակերտ ունեցող ընտանիքների համար ԱՂԲԻՒՐԻ հետ միասին բոլոր պրէմիաներով, յաւելուածներով դպրոցական աշակերտի հասցէով ՏԱՐԱԶԻ XX-ամեակը լրանալուն և 21-րդ տարեշրջանը թեւակոխելու առիթով 10 ռուբլուց իջեցնում ենք առաջիկայ 1910 թ. համար 5 ր.։ Հասցէ՝ Тифлисъ, Редакція «ТАРАЗЪ».

(ա. օ.) 1393. 10—9

ՀԻՒՐԱՆՈՑ „ԿԱՎԿԱԶ“ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ
Տէլէֆօն № 358.

Սրանով պատիւ ունենք յայտնելու պ. պ. յաճախորդներին, որ նոյեմբերի 20-ից հիւրանոցի ճաշարանում

ԿԱՐԵԼԻ Է ՍՏԱՆԱԼ ՑԱՆԿԱՑԱԾ ԸՆԹՐԻՔ

Բաղկացած 1 կերակրից և 1 թաս սուրճից—50 կօպէկ։

Հիւրանոցն ունի՝ յատկապէս պատուէրների համար՝ նորաձև դահլիճ, ուր ընդունվում են պարահանդէսների, հարսանիքների և ընկերակցական ճաշկերոյթի պատուէրներ։

Դահլիճն ունի պիանինօ և առանձ սենեակներ։

Յարգանքով Ի. Կօշիլայա և Ն. Սիխարուլիձէ

(օ. մ.) 870. 100 - 56

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐ. ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ ԳՏՆՎՈՂ

ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ
ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշւապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների մինիստրութեան ուսումնական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում։

ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ անձանց, գործնական ձևով հաշւապահութիւն և ուրիշ մասնագ. առարկաներ 4 ամսվայ ընթացքում։

Կուրսերում բացի սովորական մասնագիտական առարկաներից աւանդվում են սեպտեմբեր ամսից օտար լեզուներ և սղագրութիւն (стенографія) ըստ ցանկութեան, և որոշ վճարով։

Ընդունելութիւնն ամեն օր, ժամը 4-ից մինչև 7-ը երեկոյեան, 9-ից մինչև 10-ը առաւօտեան։ Պարապմունքները սկսվելու են 1910 թ. յունվարի 15-ից պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ։ Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի։

Դասընթացքը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների մինիստրութեան թոյլատրած ծրագրի համաձայն, ատտեստատներ։

Դրանից անկախ՝ բացված են քիչ պատրաստականութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ և կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզուի և թւաբանութեան համար։

Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին Թիֆլիսում. Н. В. Абраамяну, Николаевская ул № 22, Телефонъ № 744.

Վերևում յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում։ Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու։ Գինն է 3 ր. 50 կ.։

(Կ. Ե. Հ.) 1331. 13—12

Ի ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ ԳՐԱՄՄՕՖՕՆԻ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐԻ ԵՒ ՍԻՐՈՂՆԵՐԻ
Սօլօլակում, Սերգիեվսկայա փողոցի վրա, Ազօվ-Դօնեան բանկի դիմաց
ԲԱՑՎԱԾ Է **ԳՐԱՄՄՕՖՕՆՆԵՐԻ ԵՒ ՊԼԱՍՏԻՆԿԱՆԵՐԻ** ՆՈՐ ՊԱՀԵՍՏ
ԳՐԻԳՈՐ ՍԵՐԳԷԵՎԻՉ ԴԱՒԻԴՕՎԻ
Ստացված են մեծ քանակութեամբ երկկողմ պլաստինկաներ
ՖԱԲՐ. **ԶՕՆՕՖՕՆ** և ԱԿՑԻՈՆ ԸՆԿ. **ԳՐԱՄՄՕՖՕՆ** գրող հրեշտ. մարկայով.
Ի տեղեկութիւն օտար քաղաքների գնողների.—ՊԱՀԵՍՏԻ մեծ քանակութիւն ունենալու պատճառով պատուէրները կատարվում են առանց ուշացնելու։

(Կ. Հ.) 17. 5—1

ԲԱՑՎԱԾ Է 1910 Թ. ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ

V ՏԱՐԻ # ՀԱՍԿԵՐ V ՏԱՐԻ

մանկական պատկերազարդ ամսագրի

Ամսագիրը լոյս է տեսնում 32—48 երես, մեծադիր գրքոյկներով, ընդարձակ ծրագրով
Մշտական աշխատակցութեամբ ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ և ՍՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ
1910 թւին «ՀԱՍԿԵՐԻ» ՅԱՒԵԼՈՒԱԾՆԵՐԸ լինելու են՝

2 գունաւոր հէքիաթ, 2 պատկերազարդ պատմուածք, 1 մանկական պիէս, 1 բնագիտական զրոյց, 1 համաշխարհային ժողովրդական աւանդութիւն, 3 վէպիկ, պատմուածք, երգիծաբանական զրոյց; 2 պրակ «Մանկավարժական գրադարան» ընտանեկան կրթութեան հարցերին նուիրված

Բաժանորդագինն է ճանապարհածախսով

Տարեկան	4 ր.	առանց յաւելուածների 3 ր.
Պարսկաստանում	4 ր. 50 կ.	3 ր. 50 կ.
Արտասահմանում	12 ֆր.	9 ֆր.
Սկզբից (1905 թ. սեպտ. մինչև 1910 վերջը)	16 ր.	12 ր. 50 կ.

Խմբագրատան հասցէն՝ Թիֆլիս, Բեհբութեան փող. 25—(Тифлисъ, редакція журнала «АСКЕРЪ». Tiflis (Caucase), Rédaction du journ. «Hasker».

Խմբագիր-հրատարակիչ՝ ԿԱՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆ

Թիֆլիսում կարելի է գրվել նաև «Գուտտենբերգ», Բագւում «Сотрудникъ», Երևանում՝ Պետրոս Յովհաննիսեանի, իսկ Վլադիկավկազում՝ Դէյկարխանեանի գրախանութներում։

1, 6, 10, 17, 24 1315. 10—8

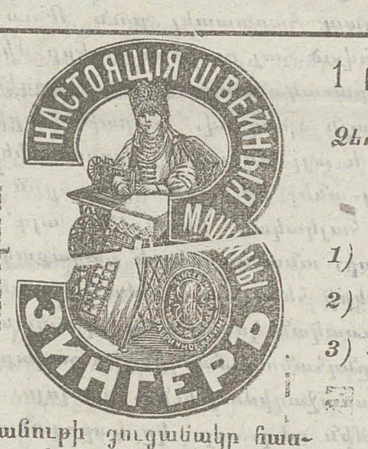

НАСТОЯЩІЯ ШВЕЙНЫЯ МАШИНЫ ЗИНГЕРЪ

Նորին Մեծութեան Պալատի մատակարար

Խանութի ցուցանակը հաստատված մինիստրութիւնից

1 ՌՈՒԲ. ՍԿՍԱԾ { **ՎՃԱՐԸ ՄԱՍ-ՄԱՍ** } 1 ՌՈՒԲ. ՍԿՍԱԾ

Ձեռքի կարեմեքենաներ՝ 25 ռուբ. սկսած՝ ծախվում են Ռուսաստանում ամենուրեք, բացառապես սեփական խանութում։

Թիֆլիսում 3 սեփական բաժանմունքներ.

1) Գօլօվինսկի պր., տ. Միրիմանօվի, Փոխարքայի պալատի դիմացը.
2) Վօկզալնայա փող., տ. Էնֆիաճեանցի.
3) Հավլաբար, Կախէտինսկայա փող., տ. Հասան-Ջալալեանի.

Զգուշացէք կեղծիքներից!

THE SINGER MANFG. CO. TRADE MARK.

Ֆաբրիկայի դրոշմ

Կէն. Ընկ. Զինգէր մատակարար

(Կ.) 997. 20—16

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲ. ՄԻՆԻՍՏՐ. ՏՆՕՐԻՆՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐՔՈՅ ԳՏՆՎՈՂ

Տ. Մ. ՓԻԼՕՑԵԱՆԻ
ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԿՈՒՐՍԵՐՈՒՄ

Թիֆլիս, Միքայէլեան պր. 24/4,

Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առև. կրթութիւն։

Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատտեստատներ։

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ պարապմունքները կատարվում են կուրսերում՝ Լոնդոնի Pitman և Պարիզի Pigier դպրոցների ձևով կազմակերպված Muster-Comtori-ում։ Նիւթերն առնվում են բէալ կեանքից։ Առարկաներն են. ա) պարտադիր. 1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրան., ամերիկական, բանկային և գործարանական, 2) Առևտրական թւաբանութիւն, 3) Քաղաքատնտեսութիւն, 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնադրութիւն), 5) Առևտրական թղթակցութիւն, 6) Թւաբանութիւն հաշւիչի վրա, 7) Վայելչագրութիւն, (ամենայաւ ձեռքի ուղղումն). բ) ոչ պարտադիր. 1) ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐ, 2) սղագրութիւն, 3) դակտիլօգրաֆիա (ռեմինգտոն և այլ.) և 4) առևտր. թղթակցութիւն օտար լեզուներով։ Պարապմունքները կատարվում են և զատ-զատ։ Ունկնդիրների թւի շատութեան պատճառով բացվում է զուգընթաց բաժանմունք։ Ունկնդիրների թիւը սահմանափակված է։ Պարապմունքների սկիզբը յունվարի 15-ին։ Խնդիրների ընդունելութիւնը առ. 10—12 ժ. և եր. 4—7 ժ.։ Ծրագիրը և կանոններն ուղարկվում և տրվում են ձրիաբար կուրսերի շէնքում։

Կուրսերը [illegible] ուսուցիչ՝ առևտր. գիտութեան կանդիդատ՝ Տ. ՓԻԼՕՑԵԱՆ

(ա. օ.) 1387 20—7

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ!!!

Ծոցի ժամացոյց մշտ[illegible] օրացոյցով։

Այդ ժամացոյցը ցոյց է տալիս օրը, ամսաթի[illegible] սլաքները աւտոմատիկ կերպով թռիչք ե[illegible] և ամիսը։ Գիշերվայ խրաքանչիւր 12 ժամին թիւը։ Բացի դրանից, այդ ժամացո[illegible] անում և ցոյց են տալիս եկող օրը և ամսալարվում է 40 ժամը մի անգամ [illegible] «ԱՆԿԵՐ» է, 15 քար. ընթացքով, սև պողպատից, 4 ր. 50 կ., 2 հատը 8 ր. [illegible], մետալ. ցիֆերբլատով և ուղիղ ընթացքով։ Գինը միայն վճարի, 6 տարվայ երա[illegible] 50 կ.։ Ուղարկվում է վերադիր վճարով և առանց կանխավճարի 75 կ.։ Մեր [illegible] ազնւութեամբ։ Առաքումը 1 հատից մինչև 4 հատը 40 կ. (Սիտուէք մեզանի[illegible] ՍՈՐՀՈՒՐԴՆ է! Էժան ժամացոյցների հետևից մի ընկնէք, այլ բերել փորձէք [illegible] այդ ժամացոյցը և դուք մեզանից միշտ շնորհակալ կը մնաք։ Մօդային 2 ր. [illegible] ժաններ իսկական նոր ոսկուց, գեղեցկաշէն բրէլօկով՝ 75 կ. և 1 ր. 50 կ., 2 հատը [illegible] 50 կ. և 3 ր. 50 կ.։ Խնդրում ենք վերաբերվել մեզ կատարեալ վստահութեամբ, [illegible] մենք համարձակվում ենք հաւատացնել ձեզ, որ ամեն ջանք գործ կը դնենք ապագայում էլ [illegible] արդարացնել մեզ այնքան յաճախ արտայայտված վստահութիւնը և շնորհակալութիւնը։

Հասցէ՝ Штрумфельдъ, Варшава, Св. Креста 48, Отд. 23

(6, 10, 14) (В. 44247.) 694. 3—2

Աշրկոմկաւեան ֆաբրիկայի պահեստ

„ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ“

1897 Թ.

1888

ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԹԻՖԼԻՍ, ՍՕԼՕԼԱԿՍԿԱՅԱ ՓՈՂՈՑ, № 4.

ՏՕՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒՄ Է.

ԱՆՐԷՍՏԻ ՉԱՅՐՎՈՂ ՋՐԻՆ ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՄԱՐ.

ՐԷԶԻՆԻ ԽԱՂԱԼԻՔՆԵՐ.

Գալօշներ, տրիկոներ և խաղագնդակներ.

ՄԵԾ ՔԱՆԱԿՈՒԹԵԱՄԲ ԸՆՏԻՐ ՍՓՌՈՑՆԵՐ
ՄՈՄԼԱԹԻՑ [կլեօնկա]

ԱՐՇԻՆՈՎ ԵՒ ՀԱՏՈՎ, ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ.

(Հ. Կ.) 1034. 0—10

Типографія „Экономія“ Большая Ванкская № 3.